

fugle & natur

3 | AUGUST | 2012

Dansk Ornitologisk Forening

Fokuseret præstekrave
Det store fuglemord i Europa
Sortterners farlige familieliv
Storkefest i Sønderjylland

BirdLife
INTERNATIONAL

Egon Østergaard
Formand i DOF

Atlas og nye veje

De seneste år har vi haft et stort ønske om igen at kunne kortlægge Danmarks ynglefugle, der sidst blev undersøgt grundigt i 1993-1996. Det var derfor med meget stor begejstring, at vi i april modtog besked om, at Aage V. Jensen Naturfond har givet tilsagn om at støtte et nyt 8-årigt Atlas III med 20 millioner kroner i 2012-2019. Det giver os en enestående mulighed for få en helt opdateret viden om de danske ynglefugles status og ændringer gennem snart et halvt århundrede siden den første undersøgelse i 1971-1974. Feltarbejdet skal gennemføres 2014-2017, så om 1½ år skal alt være på plads til sæsonstart. DOFbasen skal fx geares, så den kan modtage alle de mange data, som den digitale motorvej leverer til Atlasset via indtastninger på pc eller via smartphones.

Undersøgelsen vil engagere både nye og erfarne medlemmer, og jeg er sikker på, at rigtig mange vil have lyst til at komme i gang med projektet. Atlas III handler grundlæggende om i løbet af 4 år at få undersøgt, hvilke fugle, der yngler i de 2.163 kvadrater, der dækker Danmark. Du kan vælge et kvadrat på 5 x 5 km alene eller evt. gå til opgaven sammen med andre, så man kan udnytte hinandens styrker i felten. Hvilket kvadrat har du lyst til?

Samtidigt med at et nyt Atlasprojekt påbegyndes, videreføres det meget succesfulde caretaker-projekt under nye rammer, idet overvågningen af de mange fuglelokaliteter overgår til lokalafdelingerne, så arbejdet kan fortsætte i en lidt anden form. Arbejdet

med de truede og sjældne ynglefugle kører også delvist videre i anden sammenhæng. Der er al mulig grund til at glæde sig over det kæmpe arbejde, som mange caretakere med stor ildhu har udført gennem en lang årrække. En stor tak til alle.

Aktivitet og engagement er nøgleordene for flere af de øvrige nye veje, som DOF betræder nu. Det digitale magasin Pandion tilbydes til alle kernemedlemmer, og efter en fin debut er der nu løbende nyheder i form af artikler, kortere nyheder, fotogalleri, videoklip og nyt fra bl.a. DOF's fuglestationer. Endnu en nyskabelse, der kan benyttes af alle medlemmer, er nyhedstjenesten DOF Bird Alarm, der mod betaling leverer dugfriske nyheder om iagttagelser af fugle. Det er et meget fleksibelt system, der helt afløser DOFcall ved årets udgang, og som tilgodeser alle de meget feltaktive. Endelig har det været en stor succes, at DOF kom på Facebook i efteråret 2011. Masser af indlæg, spørgsmål og gode kommentarer vidner om, at foreningslandskabet er mangfoldigt. På tegnebrættet er også et fokus på bedre muligheder for at være aktiv i DOF, et tættere samarbejde med foreningen Natur & Ungdom og en styrkelse af feltornitologien.

Med et nyt Atlas og de nye veje er kursen klar.

Egon Østergaard
Egon Østergaard, Formand DOF

Forside

Hvidbrystet præstekrave med succes. Læs om hjælpen til en udkantsfugl på side 11-13. Foto: Henrik Haaning Nielsen.

Udgivet af

Dansk Ornitologisk Forening – DOF – BirdLife Denmark
Vesterbrogade 138-140 . 1620 København V
Tlf. 33 28 38 00 (mandag-torsdag 10-16, fredag 10-15)
Mail: dof@dof.dk

Redaktør (ansv.): Helge Røjle Christensen

I redaktionen: Kommunikationschef Tine Stampe

Annoncer: Martin Holm

Ture og møder: Tina Møller

Udkommer: Primo februar, maj, august og november

Oplag: 17.000

Layout og tryk: Vivian Buch, www.SvendborgTryk.dk

Indhold

Storkefest	3
Falkefest	4
Det store fuglemord	5
Anna Giordano	10
Livet som udkantsfugl	11
Løse hunde i naturen	14
Indsamling	16
Striber til hede høge	18
Styr på sortterne	20
Fugle savner stilhed	24
Viben i kulturen	25
Liv i ungdomsarbejde	28
Lokalstof, ture og møder	30 - 44

Storkefest i Smedager

Fest i Smedager ved ringmærkningen af landsbyens to storkeunger. Foto: Hans Skov.

Næppe nogen anden fugl kan begejstre danskerne på samme måde som den hvide stork. Det oplevede Hans Skov fra Dansk Ornitologisk Forenings storkegruppe, da han den 7. juli ringmærkede Smedagers to storkeunger for Zoologisk Museum:

"Jeg tror, der bor omkring 150 mennesker i landsbyen Smedager. Og de var der stort set alle sammen", siger den erfarne storkeekspert.

Så er der storke mad! Foto: Hans Skov.

Det aktuelle storkeeventyr i Smedager ved Tinglev begyndte omkring 1. november sidste år: "En svensk stork fra udsætningsprojektet i Skåne strandede i Smedager. Man begyndte at lægge daggamle kyllinger ud til

den, og den blev på stedet. Den 18. december fik jeg en rede rigget til, så storken nu havde et sikkert sted at overnatte. Storken tog imod tilbuddet. Da foråret kom, var vi alle spændt på, om den ville flyve tilbage til Skåne, hvor den tidligere har dannet par og haft nogle mislykkede

yngleforsøg. Den blev i Smedager og d. 25. april dukkede en vild hunstork (ikke ringmærket) op, og storkene dannede par. Den skånske hanstork er 8 år gammel, mens hunnen formentlig er en ung 3-4 år gammel hunstork, der yngler for første gang", fortæller Hans Skov.

Sådan fejrede storkeværtssfamilien situationen, da der i juni blev konstateret unger i reden. Foto: Helge Røjle Christensen.

dag, og her går storkene også meget. "Det er første gang siden 1996, der flyver storkeunger fra en sønderjysk storkerede. Det skete dengang i Rudbøl. I 2000 forsøgte et storkepar i Rudbøl igen at yngle, men pga. fødemangel sygnede ungerne hen i løbet af 2-3 uger. Det samme hændte sidste sommer, da et storkepar forsøgte at yngle ved Hjemsted Oldtidspark (Skærbæk), men også her sygnede de tre unger hen i løbet af 3 uger. Man må nok konkludere, at det danske landbrugslandskab kun få steder giver storke gode muligheder for at klare sig selv helt", siger Hans Skov.

Flere storke på vej

Storkeparret i Smedager er altså "halvt vildt", mens der i flere år har ynglet et par i Gundsøllille på Sjælland, hvor begge forældrefugle stammer fra det svenske udsætningsprojekt og ikke trækker væk om vinteren. Parret i Gundsøllille fik i år tre flyvefærdige unger, der ligesom de svenske ungfugle trækker væk mod sydvest om efteråret og sandsynligvis overvintrer i Spanien.

"Ungfuglene opfører sig som vilde fugle, og vi kan forvente, at vi får flere af den slags storke i Danmark i de kommende år, da trækruten mellem Spanien og Sverige jo går lige igennem Danmark", siger Hans Skov fra DOF's storkegruppe.

Hjælp til fodring

Parret finder selv en pæn del af deres føde, men supplerer med foder, der lægges ud nær reden. Omkring Smedager er

der udstrakte græsarealer, hvor græsset grønthøstes til store kvægbrug i området. Naboen til storkereden har en stor kvægbesætning, der kommer ud på græs hver

Falkefest i Danmark

Ung dansk vandrefalk, foto: John Larsen

Hele 10 – 12 par vandrefalke har ynglet eller forsøgt at yngle i Danmark i 2012, og det er rekord for arten i nyere tid. Tre par vandrefalke yngler på Møns Klint, og de to af parrene får henholdsvis tre og to unger ud at flyve. mens et af klintens ynglepar ikke får noget ud af ynglesæsonen 2012. Også Bornholm huser tre par, og her er der ligeledes udsigt til en håndfuld levedygtige unger. Falkeparret på Stevns Klint har fået to unger, mens parret på Mønbroen ikke får noget ud af sæsonen. I Jylland er vandrefalkeparret på Skærbækværket ved Kolding observeret under omstændigheder, så det tæller som et ynglepar. I København er et vandrefalkepar set parre sig ved den redekasse, der er sat op på taget af Radisson Blu Scandinavia Hotel, men det er endnu kun blevet ved det. Et nyt par vandrefalke er fundet i Limfjordsområdet, men her bliver lokaliteten holdt hemmelig af hensyn til fuglene. Måske er der ligefrem to ynglepar ved Limfjorden. Også Vadehavet melder om et vandrefalkepar, der er iagttaget under omstændigheder, der tyder på, at parret er ved at etablere sig som ynglefugle. Det er Niels Peter Andreasen, der som DOF's caretaker for arten har gjort rekorden op. Netop i år har Niels Peter Andreasen udgivet bogen "Livet med vandrefalken – i al sin vilde skønhed", som kan købes i Naturbutikken.

Af Ole Friis Larsen

Det store fuglemord

Fugle i blodige haglstorme overalt i Europa

Trækkende hvepsevåge. Foto: John Larsen.

De fleste forbinder ulovlig jagt, fældefangst, limpinde og giftdrab med landene ved Middelhavet, men ingen lande er i stand til at leve op til deres egne love, når det gælder beskyttelsen af fugle.

På bare en enkelt dag på en enkelt træklokalitet så ornitologer over 100 hvepsevåger blive skudt. Det var den 3. maj i år, at deltagere i den italienske ornitologiske forening

LIPU's lejr mod krybskytter i Calabrien var vidner til massakren på hvepsevågerne, umiddelbart efter at fuglene havde krydset strædet mellem Sicilien og det italienske fastland. Kun adulte Hvepsevåger

flyver til Europa for at yngle, og drabene betyder alt andet lige, at der mangler mager i mange par og der vil komme færre unge hvepsevåger fra central- og østeuropa på trækket i september.

Ornitologer holder øje med rovfugle og ulovlig jagt på Sicilien.
Foto: Ole Friis Larsen.

Munk hun på limpind på Cypren.
Foto: David Tipling.

Ung steppehøg, skudt på Malta. Foto: Ole Friis Larsen.

Omfattende ulovligheder

I sagens natur findes der ingen nøjagtige tal for den skade, som krybskytter, fældefangere, redeplyndrere, giftudlæggere og andre i tilsvarende ærinde hvert år forøver på fugle i Europa.

Ligesom ved andre former for kriminalitet er der statistikker over antallet af anmeldelser til politiet, fund af døde fugle og så videre, men de tal viser "kun toppen af isbjerget", som kurator John Borg fra naturhistorisk museum i Medina på Malta siger, når han åbner en fryser med et års indleveringer af cirka 600 ulovligt dræbte fugle. Resten er skøn, som når BirdLife Cypren på basis af flere organisationers observationer og politirapporter anslår, at der bare på Cypren sidste år blev dræbt 2,8 millioner trækfugle, selv om enhver form for fangst af sangfugle har været forbudt siden 1974, og biologen Martin Schneider-Jacoby fra den tyske organisation Euronatur fortæller, at der mange steder på Balkan er så lidt politi, at italienske og lokale krybskytter uge efter uge skyder rastende ænder og vadefugle i reservater og antagelig hvert år slår "langt over to millioner fugle ihjel på trækruten over Adriaterhavet".

500 millioner dræbes

Alene på Malta, et land halvt så stort som Bornholm, anslår BirdLife International,

at fire millioner fugle om året bliver dræbt af Maltas 15.000 jægere og fældefangere, ikke alle illegalt, men heriblandt 80.000 totalfredede piroler, en halv million svaler og hundredvis af rovfugle.

Samlet skønner BirdLife International og andre naturorganisationer, at 500 millioner fugle om året bliver ofre for illegal forfølgelse i Middelhavsområdet. De fleste af dem er trækfugle, så det er hele Europas og Afrikas natur, der bliver ramt.

Det er heller ikke altid de store tal, der viser de værste problemer. I 2009 blev der sat radiosendere på 15 Kejsørerne i Bulgarien. Der er bare omkring 2.000 ynglepar af Kejsørerne i Europa, og BirdLife anser bestanden for "sårbar". To år efter var kun fem af de 15 ørne stadig i live i 2011. En blev skudt, tre blev dræbt med gift, en ramte en elektrisk ledning, og for de sidste fem ved man ikke, hvordan de er omkommet.

Problemer i hele Europa

Fokus er som regel rettet mod middelhavslandene, men sidste år holdt Europarådet en konference i Larnaca på Cypren om illegale drab på fugle. DOF var med, og BirdLife forberedte sig på konferencen ved at droppe alle de store tal og spørge medlemsorganisationerne i Europa på en ny måde om deres erfaringer med ulovlig forfølgelse af fugle.

Undersøgelsen viste, at "ulovlige drab og fangster af fugle er et vidt udbredt fænomen, der ikke er begrænset til landene omkring Middelhavet, som det ofte bliver antaget. Vores undersøgelse har vist, at den slags aktiviteter foregår helt almindeligt i de fleste europæiske lande, selv om omfanget ganske vist er større i middelhavslandene og Sydøsteuropa".

12 kategorier af forfølgelse

BirdLife arbejder nu med 12 kategorier af ulovlig forfølgelse af fugle. De fleste er forskellige former for drab som krybskytteri og forgiftning. Men der indgår også jagt på fugle, som er tilladt at jage, men hvor jægere skyder flere, end de må, eller de går på jagt i områder med jagtforbud eller på tidspunkter, hvor jagt er forbudt. Forgiftningerne i BirdLifes kategori omfatter kun udlægning af gift for bevidst at slå fugle ihjel og ikke gift, der bliver lagt ud til for eksempel rotter, som så bliver ædt af rovfugle og slår dem ihjel også – selv om myndighederne i flere østeuropæiske lande nævner det som et betydeligt problem. Det er således svært at sammenligne forskellige rapporter og undersøgelser.

Desuden tæller indsamling af æg, fangst af fugle til brug som kæledyr og plyndring af rovfuglereder med som kategorier hos

BirdLife, som derfor taler om "illegale aktiviteter som drab og fangst af fugle". I BirdLife-kategorierne er også uorganiseret og dermed ukontrolleret jagt. I Larnaca på Cypern pegede Boris Barov fra BirdLife Europa således på det misforhold, at der er 85.000 registrerede jægere i Tyrkiet, men mindst en million jagtgeværer.

Rovfugle stjæles til falkonerer

Nogle medlemsorganisationer har problemer med op til 11 af de 12 kategorier i BirdLifes opgørelse. I afsnittet om Danmark peger DOF på forgiftning af rovfugle og uforståeligt fravær af Duehøge som de største danske problemer.

I et andet nordeuropæisk land nævner RSPB – The Royal Society for the Protection of Birds – forgiftning af kongeørne og drab på blå kærhøge som alvorlige problemer i Storbritannien. En opgørelse har vist, at der "mangler" omkring 600 par blå kærhøge i områder, hvor der bliver udsat ryper til jagt. Det næstmest alvorlige problem i Storbritannien er plyndring af rovfugle-reder til blandt andet falkonervirksomhed – et problem, som briterne deler med Østeuropa, men også med Norge, Belgien, Spanien og Portugal.

I slutningen af april i år kunne end ikke døgnbvogtning af en høgeørnerede på

det vestlige Sicilien forhindre, at en af ungerne blev stjålet. Deltagerne i bevogtningen manglede udstyr til at se om natten, og det lykkedes en eller flere personer at snige sig forbi vagterne og komme op i reden.

Strengt straffe ikke nok

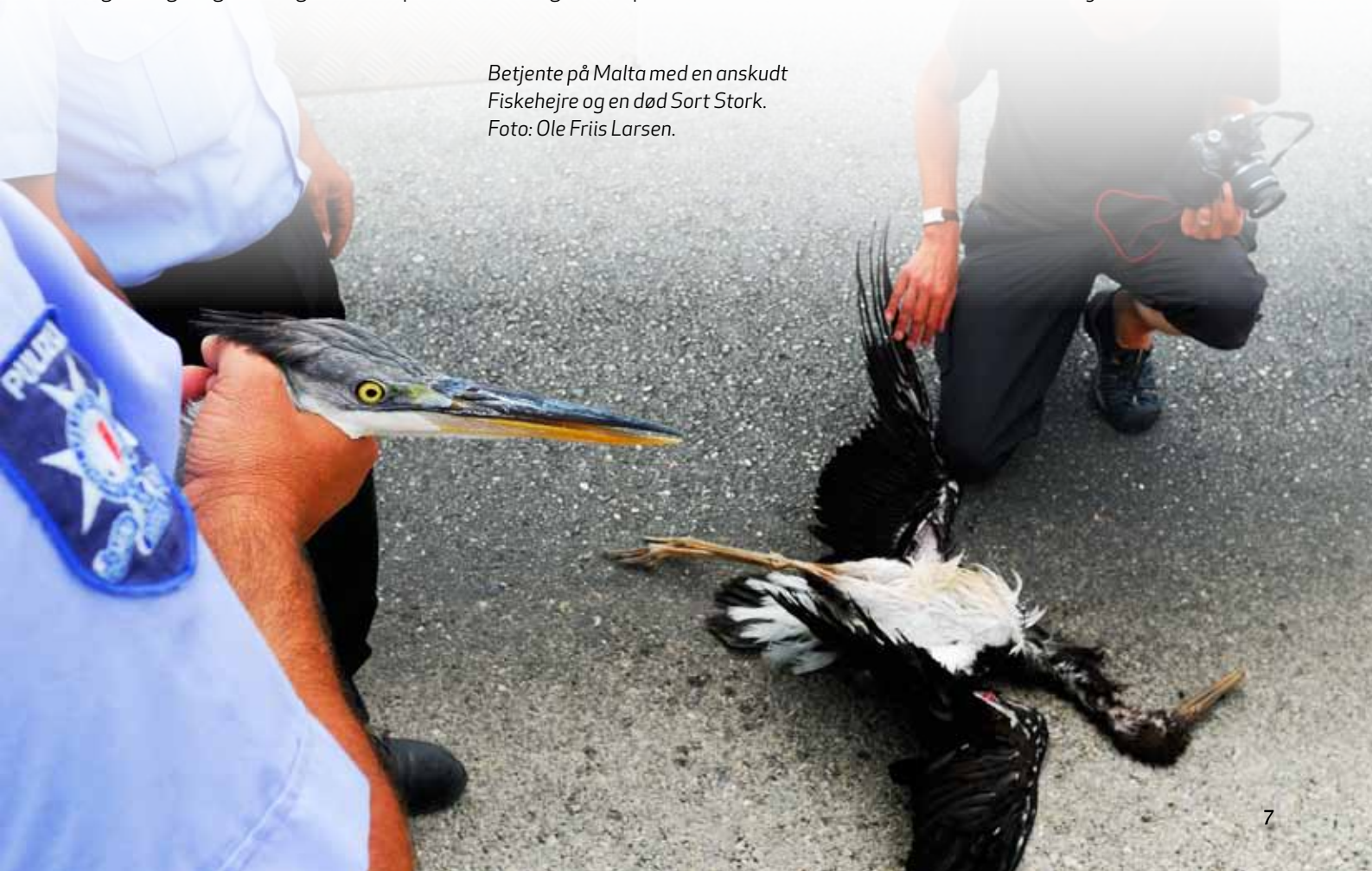
Alle lande i Europa har love, der beskytter fugle og naturområder, og mange har strenge straffe. Samme dag som konferencen på Cypern startede sidste år, faldt der dom over to krybskytter i en retssal på Malta. De var blevet anholdt to måneder tidligere i et område, hvor politiet fandt tre dræbte hvide storke. Ved strafudmålingen lagde dommerne vægt på, at begge havde tidligere domme for krybskytteri. Den ene fik to års ubetinget fængsel og en bøde på 9.000 euro – knap 67.000 kroner. Den anden fik et års ubetinget fængsel og en bøde på 5.000 euro – 37.000 kroner – i et land, hvor folk tjener halvt så meget som danskere. Begge fik desuden deres i øvrigt ulovlige våben og ammunition konfiskeret, og begge mistede deres jagttilladelser for resten af livet.

Problemet er, at der mangler politi og andre myndigheder til at håndhæve beskyttelsen og efterforske kriminalitet i naturen. Italienske LIPU peger på nedskæringer i Europas måske mest effektive

naturpoliti, NOA, som den direkte årsag til, at krybskytter i Calabrien 3. maj i år kunne begå massakre på hvepsevågerne. Dette forår var der nemlig kun tre NOA-patrujler uden helikopterstøtte i et område, hvor politi og aktivister ellers har opnået spektakulære resultater gennem næsten 30 års indsats. NOA har endda været så effektivt, at det har skabt et andet af tidens alvorlige problemer, nemlig "eksport" af ulovlig jagt. Italienske krybskytter tager til Balkan for at skyde i fred for politiet. Maltesiske jægere skyder hejrer, storke og rovfugle i Egypten. Sidste år blev to maltesere endda anholdt for ulovlig jagt på rovfugle i Storbritannien. I Storbritannien har hvert af nationens seks politidistrikter en enkelt specialist i efterforskning af naturkriminalitet – på deltid. Det har fået DOF's søsterorganisation RSPB, som har en million medlemmer, til at oprette sine egne afdelinger af professionelle efterforskere. "Det er helt klart politiets opgave, men de får nok aldrig nogensinde de ressourcer, der er brug for, så vi bliver nødt til at gøre det selv og levere beviserne i en færdig pakke til dem", konstaterer Bob Elliott, der er leder af RSPB's skotske Investigative Team.

Ole Friis Larsen er journalist og hovedbestyrelsesmedlem i DOF.

*Betjente på Malta med en anskudt Fiskehejre og en død Sort Stork.
Foto: Ole Friis Larsen.*

Illegale drab på fugle

Her er fugledrabenes europakort. Der er flere grunde til at tale om drab i stedet for jagt. Den ene er et hensyn til jagtorganisationerne. Mange af dem vil ikke anerkende fangst af fugle i fælder, net og på limpinde som jagt. Den anden er, at man så også kan regne forgiftninger med. Det kan i den forbindelse være svært at skelne mellem bevidste forgiftninger og utilsigtede forgiftninger af for eksempel rovfugle, hvor hensigten har været at bekæmpe mus og rotter. Forgiftning af rovfugle er således et betydeligt problem i næsten hele Europa.

Hærfugl på limpind på Cypern.
Foto: Hüseyin Yorganci.

Spanien:

Trækkende og overvintrende flokke af sangdrosler, solsorte, misteldrosler, sjæggere og vindrosler bliver i stor stil lokket til såkaldte paranyer i Valencia og dræbt. Paranyer er grupper af træer, hvor fuglene bliver lokket til at overnatte ved hjælp af bandede stemmer og sætter sig på limpinde. I 2002 fastslog Valencias højesteret, at fangsten var illegal ifølge EU's fuglebeskyttelsesdirektiv, og siden har myndighederne anset problemet for ikke-eksisterende, men DOF's spanske søsterorganisation SEO fastholder, at der stadig bliver fanget og dræbt drosler i omkring 1.500 paranyer. Ifølge det seneste officielle tal blev 2.794.809 drosler fanget i paranyer mellem 1995 og 2002. Dertil kom 'bifangst' af op mod 2,2 millioner fugle af andre arter, der satte sig på limpindene.

Desuden foregår der fangst af finker til burfugle i en tradition, der er kendt som silvestrimo. Fangsten er bortset fra grønsisken ikke forbudt efter spansk lov, men omfanget strider mod EU's fuglebeskyttelsesdirektiv. Det har spanske myndigheder løst ved at udstede et stort antal dispensationer. I 2009 blev der givet 22.500 dispensationer til at fange 314.909 af de fem drosselarter. Der blev fanget 345.614, men 136.930 af dem blev angiveligt sluppet løs igen.

Forgiftning af rovfugle er et betydeligt problem. I de seneste 10 år er der ifølge spanske myndigheder omkommet mindst 2.355 røde og sorte glenter, 2.146 gåsegribbe, 638 munkegribbe, 348 ådslegribbe, 114 spanske kejserørne og 40 lammegribbe.

Kilder: Miljøministeriet, Madrid, BirdLife og SEO.

Skudt dværghejre på Malta.
Fuglen måtte senere aflives.
Foto: Ole Friis Larsen.

Frankrig:

Ulovlig jagt på vadefugle langs floderne Seinen og Sommes. I 20 år har aktivister konfronteret jægere i Ardeche i marts for at stoppe en omfattende jagt på Ringdue. Både i Nordfrankrig og Rhonedalen bliver der fanget stillits, grønirisk, grønsisken, bogfinke og tornirisk til illegale markeder for burfugle. En del bliver solgt i Belgien, men Miljøministeriet bemærker, at selv om politiet i Sydfrankrig ikke ser noget stort problem, kan enhver høre finker fra altaner blot ved at gå en tur i Marseille. Kontroller på markeder i sydfranske byer afslører jævnligt handel med finker, der er fanget ulovligt.

Et særligt fransk problem er en tradition for at fange hortulan i fælder i regionen Landes for at spise dem. I 2005 blev der beslaglagt 220 fælder, i 2010 blev der fundet 98 fælder.

I den sydlige del af Rhonedeltaet foregår der ulovlig fangst af rødhals i rottefælder. De bliver solgt på illegale markeder for 36 euro - 267 kroner - for et dusin.

Kilde: Miljøministeriet, Paris

Polen:

Myndighederne i Polen peger på illegal nedskydning af hejrer, skarver og rovfugle som havørn og fiskeørn ved fiskedamme. Rovfugle bliver dræbt med gift af landmænd og ved opdræt af duer. Desuden peger styrelsen på, at mange fugleunger bliver dræbt, når husejere får lokale tilladelser til at modernisere og isolere deres huse i fuglenes yngletid.

Kilde: Miljøministeriet, Warszawa.

Ungarn:

Gennem de seneste 13 år er over 1.000 rovfugle dræbt illegalt med gift – blandt andet havørn, musvåger og slagfalke. Desuden bliver især duehøge skudt ved due- og fasanopdræt. Sammen med otte andre naturbeskyttelsesorganisationer har DOF's søsterorganisation i Ungarn MME i år indledt et fem år langt EU LIFE+ projekt, som skal stoppe illegale fugledrab med særligt henblik på kejsørørn. Alene i de seneste seks år er 6 kejsørørne blevet skudt i Ungarn, deriblandt unger i to reder, og 53 er dræbt med gift ud af en samlet bestand på lidt over 200 par i Europa. Et andet stort problem er især italienske jægere, som jævnligt bliver afsløret på gennemrejse med turtelduer og vagtler, de har skudt ulovligt i Ungarn eller andre lande. For et par år siden stoppede myndighederne en transport af 28 unge ellekrager, som var fanget i fælder i Serbien og skulle videre til markeder for burfugle i Vesteuropa.

Kilder: Miljøministeriet, Budapest, og BirdLife International.

Italien:

LIPU, der er DOF's søsterorganisation i Italien, har siden starten i 1965 ført kampagner mod illegal jagt og for at få antallet af jægere bragt ned. I 1970 var der over to millioner jægere i Italien, nu er der under 800.000, og mindre end hver femte italiener (18 procent) anser jagt for en acceptabel aktivitet. Illegal jagt og fældefangst foregår ifølge myndighederne spredt over hele Italien, men især ved Messinatrædet foregår der stadig ulovlig jagt på rovfugletrækket.

Myndighederne peger også på det problem, at jægere skyder flere fugle, end de har lov til på ellers lovlige jagter. Reder af sjældne rovfugle som høgeørn, lannerfalk og eleonorafalk bliver plyndret af leverandører til falkonerer. Især på flere af de italienske øer i Middelhavet bliver drosler og finker fanget i net og snarer til spising og markeder for burfugle.

Italienske jægere er årsag til mange jagtulykker. På fire måneder i slutningen af 2010 og begyndelsen af 2011 blev 35 mennesker i Italien dræbt af jægere, og 74 blev såret.

Kilder: Miljøministeriet, Rom, LIPU, The Guardian.

Balkan:

BirdLife International og den tyske organisation Euronatur peger på Balkan som den del af Europa, der i øjeblikket er hårdest ramt af illegale drab på fugle. Observatører fra Euronatur har observeret åbenlys jagt – blandt andet italienske jægere – i stor stil i Natura 2000-reservater i lande, hvor der er langt mellem politi til at håndhæve lovene. Fugle bliver skudt, fanget i net, på limpinde og i fælder til salg som delikatesser i restauranter, især i Italien. I 2004 blev der alene i Serbien skudt 38.000 vagtler på to måneder. Det var mere end den samlede ynglebestand i landet, og 90 procent af dem skønnes af lokale observatører at være ofre for illegal jagt. Ifølge BirdLife er det en væsentlig del af forklaringen på, at bestanden af vagtler falder ikke blot i Serbien, men også i andre østeuropæiske lande som Ukraine, Bulgarien, Albanien, Montenegro, Grækenland og Tyrkiet.

Kilder: BirdLife International, Euronatur.

Tunesien:

Myndighederne peger på illegal jagt som en trussel mod blandt andet marmorand, men er i øvrigt mere bekymret for ødelæggelsen af habitater til både overvintrende fugle og lokale ynglebestande. Dræning ødelægger habitater for vand- og vadefugle, og landbrugets brug af gift og kunstgødning har både en negativ effekt på rovfugles yngleevne og vandkvaliteten i vandløb og søer for de fugle, som lever der.

Kilde: Miljøministeriet, Tunis.

Malta:

Illegal fældefangst af vadefugle. Jagt på rovfugle, storke og hejrer under forårs- og efterårstrækket. Malta har bare 18 arter tilbage af regelmæssige ynglefugle, og flere af arterne yngler kun ganske fåtalligt. Problemet på Malta er ikke antallet af fugle, der bliver skudt, men systematisk forfølgelse af rastende fugle på det ganske lille område, der er til rådighed for fuglene på en vigtig rasteplass halvt så stor som Bornholm.

Kilde: BirdLife Malta.

Cypern:

Stadig flere fugle bliver fanget i net og på limpinde til servering som den ulovlige delikatesse ambelopoulia. Munk er den eftertragtede art til det lukrative marked, men mange andre fugle bliver fanget og dræbt. BirdLife Cyprus har siden 2002 samarbejdet med den britiske fuglebeskyttelsesorganisation RSPB (et af områderne, hvor der foregår fangst i stor stil, er en britisk militærbase på Cypern) om at overvåge den ulovlige aktivitet. Resultatet er, at 80 procent af fældefangerne er stoppet, men tilbage er et velorganiseret og voldeligt kriminelt netværk, som fanger stadig flere fugle til det illegale marked, hvor fuglene bliver handlet for 60-80 euro dusinet – 445-600 kroner. I 2011 beregnede BirdLife Cyprus, at 2,8 millioner trækfugle blev dræbt, efter at være fanget i net og på limpinde.

Kilde: BirdLife Cyprus

35.000 hvepsevåger over Messinastrædet

– en fantastisk succeshistorie fra Italien

40.000 rovfugle passerer i april og maj strædet mellem Sicilien og det italienske fastland. Det er ingen selvfølge. Indtil 1984 var der krybskytter i betonskjul overalt i bakkerne omkring den landsby, hvor Anna Giordano bor ved Italiens 'Falsterbo'. De skød tusindvis af hvepsevåger, uden at nogen greb ind, men en dag, da Anna var 13 år, samlede hun og en veninde en tom jagtpatron op på vejen.

Pludselig var de omringet af jægere, som slog dem og truede med voldtægt; i det øjeblik besluttede Anna, at krybskytterne skulle væk, så almindelige mennesker og hendes elskede hvepsevåger kunne færdes i fred. Hun bad Italiens ornitologiske forening LIPO om hjælp, men formanden kaldte hendes projekt for en 'klar tabersag'.

International indsats

Derfor blev det fra starten i 1981 et internationalt projekt. Ud over italienere skaffede Anna folk fra Tyskland, Malta og andre lande. Efter de første ti års indsats kom 10.000 rovfugle og storke over Messinastrædet i live i foråret 1991. "I de første år havde vi ikke en ensartet metode, og der var mange uerfarne deltager, men fra 1991 er tallene sammenlignelige", siger Anna Giordano i dag. Fremgangen til over 40.000 de seneste år (hvoraf 35.000 er hvepsevåger) skyldes ikke kun, at antallet af krybskytter ved Messinastrædet ifølge LIPO er faldet fra adskillige tusinde til nogle hundrede, "men det betyder helt sikkert noget", siger Anna.

Med livet som indsats

Kampen er livsfarlig. I 1986 overlevede Anna Giordano akkurat en brandbombe,

som modstandere havde anbragt i hendes bil. I 1998 fik hun 'miljøbevægelserns nobelpris', den amerikanske Goldman Environmental Prize på 150.000 dollar som en anerkendelse af hendes indsats. Så sent som i maj i år blev der gjort forsøg på at slå hendes hund ihjel og stikke ild i hendes hus. Opskriften fra 1984 er ganske enkel: Der skal frivillige ud i felten for at tælle trækfugle og dokumentere illegal jagt med fotografier, filmoptagelser og vidneudsagn. Ulovligheder bliver meldt til politiet. Offentligheden skal have kendskab til overgrebene mod fuglene gennem pressemøder, tv-indslag, demonstrationer og så videre. På Malta har BirdLife taget Anna Giordanos ide til sig og kører lejre i endnu større stil både forår og efterår. BirdLife Malta har udbygget ideen, så den måske vigtigste del af det langsigtede projekt er at lære nye generationer at holde af fuglene. BirdLife Malta kommer hvert år på over 90 procent af landets skoler.

Ideen breder sig

Selv om formanden for LIPO i 1984 kaldte Annas ide for et taberprojekt, oprettede LIPO en tilsvarende lejr, som stadig foregår hvert forår på østsiden af Messinastrædet, men kun for specialister. "Historierne er fuldkommen parallelle, men

det er sværere at arbejde i Calabrien. Forårstrækket over Sicilien samler sig i en spids ved Messina og er let at overvåge, men derefter spredt fuglene sig ud over strædet og kommer bredere og mindre forudsigeligt ind over Calabrien", siger biolog Claudio Celada fra LIPO's hovedkontor i Rom. Da LIPO indledte sin kampagne i 1984, blev foreningens hovedkontor i Syditalien sprængt i luften, og i 1990 blev politifolk og aktivister fra LIPO beskudt og såret. "Det var den begivenhed, der åbnede lokalbefolkningen og lokale politikeres øjne for, at krybskytterne ikke var uskyldige udøvere af en harmløs tradition, men farlige volds-mænd, der også begik blodige ugerninger mod naturen", siger Claudio Celada. På Sicilien var det brandbomben i 1986 mod Annas bil, der vendte stemningen. I 1985 oprettede den italienske regering Nucleo Operativo Antibracconaggio, NOA, til at bekæmpe ulovlig jagt og anden kriminalitet i naturen. NOA har både civilklædte kriminalbetjente og bevæbnede folk i grønne uniformer. Fremtiden for Europas måske mest effektive naturpoliti ser imidlertid ikke godt ud. Regeringen har sparet specialuddannelsen væk, og NOA får ikke nye folk.

Hjælp til lappedykker virker

Som omtalt i Fugle og Natur nr. 1-2012 har BirdLife startet en aktion for den stærkt truede hættelappedykker, hooded grebe, i det sydlige Argentina. Med støtte fra Aage V. Jensens Fonde har BirdLife organiseret grupper af "kolonivogtere",

som har overvåget lappedykkernes ynglepladser og forsøgt at forhindre prædation fra udsatte mink og måger. Det har allerede skabt resultater. I en af artens vigtigste kolonier har 60 pct. af parrene haft succes i den seneste ynglesæson. Det er den største ynglesucces, der nogensinde er registreret hos hættelappedykker.

Det svære liv som udkants-fugl

Af Helge Røjle Christensen

DOF hjælper den truede hvidbrystet præstekrave som led i projekt Fokuseret Fugleforvaltning

Forestil dig at være en hvidbrystet præstekrave på Fanøs brede strande. Lægger du reden inde på det tørre, så risikerer du, at æggene trampes ned af kreaturer eller spises af øens mange ræve. Satser du i stedet på en placering længst ude mod havet, hvor de aggressive dværgterner kan hjælpe mod rovdyr - så stiger faren for oversvømmelser. Og så

er der jo lige vi mennesker med vores løse hunde og alskens terrængående køretøjer. Det er et vanskeligt liv at være sandstrandsfugl i Danmark. Se bare på bestandsudviklingen for hvidbrystet præstekrave. I 1950'erne var der ynglelokaliteter spredt over det meste af landet, blandt andet i Køge bugt og ved Harboøre Tange, men bestanden gik kraftigt tilbage i 1960'erne og 1970'erne, og i dag yngler ar-

Hvidbrystet præstekrave han. De få danske par er en del af den nordvesteuropæiske bestand på 60-70.000 par, som også er i tilbagegang. Foto: Henrik Haaning Nielsen.

ten kun på Rømø og Fanø i Vadehavet. Her er bestanden nu nede på omkring 60 par. "Det er på høje tid, hvis vi skal bevare den smukke præstekrave som dansk ynglefugl", siger Marco Brodde fra DOF. Han er

"Hegnet" på Fanø strand, som skal holde publikum væk fra de sårbare præstekraver. Foto: Helge Røjle Christensen.

Kim Fischer ved en af de afmærkningspinde, som gør det muligt at genfinde og dermed overvåge præstekravernes reder. Foto: Helge Røjle Christensen.

Bekymrede miner. Artsrædet Ole Thorup og Marco Brodde drøfter præstekravernes udsatte situation i Vadehavet. Foto: Helge Røjle Christensen.

sammen med Per Kjær og Kim Fischer de aktive i felten på Fanø, når det gælder projekt Fokuseret Fugleforvaltning af netop hvidbrystet præstekrave.

Brutvogelgebiet

Vi er på Søren Jessens Sand længst mod nordvest på Fanø. Her går himmel og hav næsten i et, men de vidtstrakte flade linjer i landskabet brydes et sted af meterhøje metalpinde, som holder en blafrende plastikstrimmel på plads. Det er et hegn, eller måske snarere bare en markering, som DOF har sat op for Fanø kommune med

tilladelse fra Naturstyrelsen. "Ynglefugleområde – Brutvogelgebiet" står der på et lille skilt, hvor hegnet begynder. Hertil og ikke længere, hvis man vil tage hensyn til de hvidbrystede præstekraver inde bag markeringen. Hannen med den delikate rustrødlige farve på issen holder øje med os, mens hunnen ligger i skjul og ruger – forhåbentlig. Som led i projektet er reden afmærket med en pind, der er placeret et stykke væk i en bestemt afstand og retning. På den måde kan reden findes igen, uden at en nysgerrig ræv hjælpes på vej af pinden

"Der er unaturligt mange ræve på Fanø. Bestanden nyder godt af øens mange kaniner og affald fra sommerhusområderne. Men de mange ræve er med til at øge presset på ynglefuglene, ikke mindst de hvidbrystede præstekraver", forklarer Kim Fischer. Projektet vil også undersøge, hvor stort problemet er, og hvad der kan gøres for at beskytte præstekraverne mod ræve og andre rovdyr.

Hyppige oversvømmelser

Vi bevæger os længere ud mod havet. Her på det yderste af Søren Jessens Sand

Projekt Fokuseret Fugleforvaltning

Hvidbrystet præstekrave er en af otte udvalgte arter i projekt Fokuseret Fugleforvaltning. Projektet er finansieret af Villum Fonden og udføres af Dansk Ornitologisk Forening. Formålet er at øge ynglebestanden hos en række sårbare og truede ynglefugle i Danmark. De øvrige arter er stor skallesluger, rød glente, havørn, hedeheg, vandrefalk, kirkeugle og perleugle.

Der er et stort behov for at udvikle fokuserede metoder, der kan beskytte enkelte arter, så vi kan opretholde en høj biodiversitet i Danmark. Projekt Fokuseret Fugleforvaltning vil blandt andet benytte GPS-sendere og webcams til at afdække fuglenes fødesøgning og ungeproduktion. Projekt Fokuseret Fugleforvaltning vil bringe DOF's naturbeskyttelse op på et nyt niveau. Vi vil kunne udnytte de mange eksisterende data og afprøve forskellige former for beskyttelse direkte på de berørte arter. Det vil give os mulighed for at vurdere konkrete resultater i indsatsen for at stabilisere eller forøge bestandene af de udvalgte arter.

Scan denne kode og se video om hvidbrystet præstekrave:

Du kan se flere videoer fra fuglenes verden på <http://www.youtube.com/DOFBirdLife>.

Par af hvidbrystet præstekrave, hunnen til venstre. Foto: Kim Fischer.

fandt Kim Fischer for nylig en koloni af dværgterner. Ofte slår de hvidbrystede præstekraver sig ned tæt på ternekolonier for at nyde godt af ternernes ihærdige forsvar mod indtrængende rovdyr, krager eller måger. Men her er ingen ynglende dværgterner længere. Et kraftigt blæsevejr har skyllet Vadehavets bølger ind over kolonien: "De senere år har der været usædvanligt meget blæsevejr fra vest i maj og juni. Det er bestemt heller ikke godt for fuglene herude", konstaterer han. Men allerværst er formentlig de menneskelige forstyrrelser: Badegæster, løse hunde og terrængående køretøjer for blot at nævne nogle. "Tyske undersøgelser har vist, at forstyrrelser ved menneskelig aktivitet i nærheden af ynglepladserne har en stærkt

negativ effekt på ungeproduktionen. En undersøgelse fandt et tab af reder på 36 procent ved høj forstyrrelse mod kun 10 procent ved reder uden menneskelig forstyrrelse", siger Jørn Lennart Larsen, biolog i DOF og projektmedarbejder på Fokuseret Fugleforvaltning. Indsatsen for hvidbrystet præstekrave går derfor ud på at undersøge ynglesucces og overlevelse hos den danske bestand i forhold til forstyrrelser. Det ultimative mål er at finde en opskrift på, hvordan præstekraverne bedst kan beskyttes mod forstyrrelser og dermed øge bestanden igen.

Starter for alvor næste år

Arbejdet i år på Fanø er et pilotprojekt. Undersøgelserne starter for alvor næste

år med eksperimentel indhegning og farvemærkning af fugle både på Fanø og Rømø. Halvdelen af de fundne reder indhegnes for at kunne sammenligne ynglesuccesen her med reder uden indhegning. Senere farvemærkes både voksne og unger, sådan at observatører kan følge fuglene i resten af ynglesæsonen. Denne metode med farvering/mærkning er tidligere brugt i den tyske del af Vadehavet, uden at der er konstateret nogen negativ effekt på ynglesuccesen eller overlevelsen af voksne fugle og unger.

Tilbage på Søren Jessens Sand har vi nu også fået øje på hunnen i præstekraveparret. Hun ligger og ruger på det rigtige sted. En rigtig "brutvogel". Foreløbig virker hegnet.

Kørsel på strandene skal begrænses til bestemte områder, hvis præstekraverne skal have en chance. Her er trafikken af firehjulstrækkere en forårsaften på Rømø. Foto: Michael Broch Grell.

Ret og pligt i naturen

Løse hunde skader fuglelivet

Dværgterner lider under løse hunde

Skove og strande er de suverænt mest besøgte naturområder i Danmark. Begge steder er der til tider kamp om pladsen, når forskellige brugere færdes på samme sted på forskellige præmisser. På visse årstider stilles der krav til forståelse for hinanden, for lovgivning og henstillinger. Der er masser af egentlige regler for færdsel i naturen, nogle er mere kendte end andre. Nogle er logiske, mens andre kan være svære at huske eller bruge til noget derude. Meget tit gælder det, at vi i Danmark udviser en udpræget grad af konduite, og det er meget sjældent, at en overtrædelse af færdselsreglerne i naturen koster en bøde. Selvom det i henhold til lovgivningen er en mulighed. Således kan det nu koste kr. 2000.- at lade hunden løbe uden snor. Men det er op til den enkelte at sætte sig ind i regler og lokale henstillinger, og kampagner og oplysning er i realiteten det eneste værktøj, når konflikterne i landskabet

skal løses. Håndhævelse og opsyn er ikke regelen. Dog har Naturstyrelsen Blåvandshuk indført en fuldstændig hundefri zone på halvøen Skallingen, efter at information, påbud og bøder ikke fik vendt trenden med løse hunde i det værdifulde yngleområde for strandfugle.

Stigende ulydighed

Det er i højeste grad en demokratisk tankegang, at vi alle har adgang til den fælles natur, og at vi kan bruge den på forskellig vis. Men netop derfor skal vi være vores ansvar bevidst. Den svenske allemandsret giver heller ikke ret til alt, der er også pligter og hensyn indskrevet. Pga. andre mennesker, dyre- og planteliv. I tilfældet hunde i naturen hersker der i dag en stigende ulydighed langs de danske strande og i skovene. Hverken kampagner eller klokkeklar lovgivning har kunnet forhindre, at løse hunde i landskabet er et stigende problem. Dette er i hvert fald Na-

turstyrelsens oplevelse på flere af statens arealer. Derfor etablerede man allerede for år tilbage de særlige hundeskove, så man i dag kan henvise til et sted, hvor folk uden risiko for påtale, bøde eller skræmte rådyr kan lade hunden løbe frit. De hegnede hundeskove er tømte for større vildt og ligger godt placeret i forhold til, hvor der bor eller færdes mange mennesker.

På trods af stadig flere hundeskove og en derigennem øget oplysning omkring loven, er der dog intet der tyder på, at holdningen til løse hunde er ændret. Man glædes over at opleve hundeejere, der kender, respekterer og overholder reglen om, at hunden skal være i snor på stranden mellem 1. april og 1. oktober. På min "egen strand" er dette dog yderst sjældent. En helt igennem uvidenskabelig undersøgelse blev opgivet, efter at andelen af hunde i snor på stranden efter 1. april viste sig at være så forsvindende lille, at jeg til sidst skulle have fat

i lommeregneren, og det ikke gav nogen mening at fortsætte. Stranden opfattes af mange som et frirum, hvor hunden netop kan få strakt benene ud.

Strandfugle lider i stilhed

Er det et problem, vil nogen spørge. Der er jo ikke nogen andre i nærheden, og kommer der nogen, kan jeg kalde hunden

til mig, lyder et typisk afslappet svar. Jeg vidste ikke, at hunden skulle være i snor, lyder et andet. Loven er ellers ikke svær at forstå. Hunden må være uden snor efter 1. oktober på stranden, men under fuld kontrol. I klitter og i skoven skal hunden være i snor året rundt.

Jægerne er ret klare i mælet, når det handler om løse hunde i skovene. De fleste ved godt, hånden på hjertet, at linen skal bruges i skovene. Aviserne bringer hvert år historier og ikke sjældent blodige billeder af skambidte rålam, efter at en løs hund har været på færde i skoven. Det får naturligvis jægere og skovejere op af stolen, og de fleste anerkender problemet. Mere anonymt

lever (og dør) strandens ynglefugle, der ligeså lider under løse hunde. Men man ser sjældent resultatet. De voksne fugle lister eller flyver væk, ofte allerede inden den ellers måske nok uskadelige hund nærmer sig. At æggene så bliver kolde, overophedede eller bliver snuppet af mågerne, lægger ingen mærke til. Men det siger sig selv, at en løs hund i zigzag og frem og tilbage på stranden resulterer i en markant større forstyrrelsesradius, end hvis ejeren havde sin bedste ven i snor ved sin side.

Markering kan hjælpe

Nogle strande er reelt så besøgte, at de ikke er egnede til jordrugende fugle, hvorfor nogle kommuner er begyndt at markere særlige ynglefugleområder, hvor besøgende bedes gå udenom. De fleste steder resulterer dette i stor forståelse og endda i ros og anerkendelse fra strandgæsternes side. Ingen har jo interesse i at forstyrre naturen, men vil hellere end gerne hjælpes til at tage hensyn. Ynglefuglemarkeringer virker således, men vil kun gøre en lokal forskel på særlige lokaliteter med især kolonirugende arter. Det er af gode grunde svært at markere områder med ensomt eller spredt rugende fugle. Så en generel større forståelse for, at hunden rent faktisk skal holdes i snor langs alle strande i sommerhalvåret, ville give større resultater.

DOF støttede i foråret fødevareminister Mette Gjerskovs forslag om at give offentligheden adgang til de kommende 10 meter randzoner langs landets vandløb. Her kommer de almindelige adgangsregler i naturbeskyttelsesloven til at gælde, hvilket efter DOF's mening er fornuftigt. DOF foreslog dog, at hunde blev forment adgang til bræmmerne. Simpelthen fordi reglerne om hund i snor desværre overtrædes i stort omfang.

Lokale informationsindsatser hjælper til dels. DOF's lokalafdelinger er mange steder i dialog med kommunerne om dette, bl.a. via de grønne råd. På landsplan igangsætter Friluftsrådet snart en større kampagne, der skal gøre os alle opmærksomme på de forskellige regler og på god stil i naturen. I DOF håber vi på fuglenes vegne, at flere hunde i fremtiden kommer i snor på de rette tidspunkter og steder, og at kommunerne bakker op med information, f.eks. i forbindelse med NATURA 2000-planernes realisering. Langs mange kyster henviser planerne netop til uhenigtsmæssig færdsel. DOF's lokalafdelinger kan her indgå med råd og vejledning. Til glæde for både fugle og mennesker. Tilbyder vi fuglene den nødvendige plads, kan vi alle få større oplevelser i naturen.

Marco Brodde er naturvejleder og næstformand i DOF

TRÆKFUGLE KENDER INGEN GRÆNSER

*Hedeheg han – en af de truede danske fuglearter, som har brug for hjælp både ude og hjemme.
Foto: Helge Sørensen.*

STØT DOF'S BESKYTTELSE AF:

- De danske agerlandsfugle
- Trækfugle der overvintrer i Vestafrika
- Sjældne og truede ynglefugle

Hedehegen er et godt eksempel på, hvordan fuglebeskyttelsen er blevet international. DOF arbejder på at beskytte hedehegens reder i Danmark. Men vi er også med til at skaffe ny viden om truslerne i vinterkvarteret i Vestafrika. Med et ekstra bidrag til DOF's naturbeskyttelse kan du gøre en forskel for fremtiden.

Faste månedlige bidrag sikrer, at DOF kan yde en stabil og langvarig beskyttelse.

Fugleværnsfondens reservat Tryggelev Nor på Sydlangeland er blevet et eldorado for lappedykkere. Her er det gråstrubet lappedykker. Foto: John Larsen.

FRISTEDER FOR FUGLENE

Mange af Fugleværnsfondens reservater er vådområder af stor naturmæssig og rekreativ værdi. Her genoprettes og beskyttes naturen til glæde for fuglene.

Fugleværnsfondens lokale, frivillige arbejdsgrupper udfører naturpleje og sørger for at vedligeholde fugletårne, gangbroer og andre faciliteter i reservaterne. Dermed får mange mennesker mulighed for at opleve og glæde sig over naturværdierne.

Fugleværnsfonden er en almennyttig fond stiftet af Dansk Ornitologisk Forening. Fonden forvalter i alt 860 hektar fordelt på 20 fuglereservater over hele Danmark.

ET FAST BIDRAG GIVER SKATTEFRADRAG

Det faste naturbeskyttelsesbidrag skal betales over Betalingsservice. Hermed bliver det også muligt for DOF at opgøre det samlede bidragsbeløb til SKAT en gang om året, så givere kan få glæde af de nye skattefradragsregler. Læs mere om skattefradragsreglerne på www.dof.dk. Her kan man også læse om DOF's brug af telemarketing og sikkerheden ved oplysning om cpr. nummer og kontonummer over telefonen.

SIG JA ELLER NEJ – BRUG KUPONEN ELLER SEND EN MAIL

Du kan selv tilmelde dig naturbeskyttelsesbidraget i stedet for at blive kontaktet. Benyt kuponen eller send en mail med de samme oplysninger i – så sparer DOF en opringning. Du kan også bruge kuponen til at frabede dig en opringning.

- Jeg vil gerne give DOF et fast naturbeskyttelsesbidrag
- Jeg ønsker ikke at blive kontaktet om et naturbeskyttelsesbidrag
- Beløbet skal være inklusiv mit medlemskontingent (min. 100 kr./månedligt)
- Beløbet skal være eksklusiv mit medlemskontingent (min. 50 kr./månedligt)

Beløbet skal hæves i flg. rater (Færre rater giver færre administrationsomkostninger for DOF)

- Hver måned
- Hver anden måned
- Hvert kvartal
- Hvert år

**STØT
EN GLOBAL
NATURBESKYTTELSE
– JORDEN HAR
BRUG FOR
DET!**

BELØBETS STØRRELSE PR. RATE

NAVN

ADRESSE

POSTNUMMER OG BY

TELEFON EMAIL

PENGEINSTITUT

PENGEINST. REG. NR. KONTONUMMER

DIT CPR. NUMMER (SKAL UDFYLDES FOR AT BRUGE BETALINGSSERVICE OG FÅ SKATTEFRADRAG)

DATO OG UNDERSKRIFT

Vildtstriberne etableres typisk langs kanten af en mark. Her ses en vildtstribe, der er placeret som et skel mellem to afgrøder. Foto: Michael Clausen.

Vilde striber til truede rovfugle

Af Iben Hove Sørensen

Fokuseret indsats for hedehøgen i marsklandet

Gennem flere år har hedehøgen været en af DOF's fokusarter. Den elegante rovfugl er en sjælden ynglefugl i Danmark, og dens udbredelse her i landet er begrænset til den sydvestligste del af Jylland. Indsatsen for at øge bestanden fokuseres på området mellem Tønder og Ballum, som udgør hedehøgens kerneområde i Danmark.

DOF har igangsat et ret omfattende antal aktiviteter og forskningsprojekter med relation til hedehøgen, og i 2012 arbejdes der blandt andet målrettet med

at forbedre forholdene for hedehøgens byttedyr. Samtidig fortsættes arbejdet med at beskytte og holde opsyn med reder og unger, ligesom voksne hedehøge også i år er blevet mærket med henblik på at

Hedehøgen Pierre med satellitsender på ryggen. Denne han blev ringmærket som unge i Nordfriesland (Tyskland) i august 2010, men yngler altså nu nord for grænsen. Foto: Henning Heldbjerg.

følge deres færden såvel på ynglepladsen som under trækket til og fra det vestlige Afrika, hvor arten overvintrer syd for Sahara.

Etablering af vildtstriber

I Holland og Tyskland har man haft stor succes med etablering af såkaldte vildtstriber, som placeres i udkanten af kornmarker eller lignende og tilså med en blanding af urter og græsser. Hedehegen yngler ofte i marker med enten korn, raps eller lucerne, og de søger dermed typisk deres bytte i agerlandet.

Med vildtstriber, som hverken høstes, sprøjtes eller pløjes, kan man skabe bedre forhold for såvel agerhøns, harer og insekter som hedehegens byttedyr, der primært udgøres af mus og småfugle. Derved kan man forhåbentlig også gavne bestanden af hedeheg. Netop fødemangel anses nemlig for at være en af de årsager, der lægger til grund for den vigende bestand af hedeheg her i landet.

Derfor har DOF med støtte fra Naturstyrelsen og i samarbejde med Sønderjysk

Landboforening samt fire lokale landmænd

etableret en række vildtstriber i hedehegens kerneområde. Det forventes ikke, at hedehegen vil yngle i selve vildtstriberne, men forhåbentlig vil et øget antal byttedyr i vildtstriberne øge overlevelsen af ungerne på de omkringliggende marker.

DOF vil i de kommende tre år foretage optællinger af fugle og mus i og omkring vildtstriberne for at holde øje med, hvilken effekt striberne har på antallet af byttedyr. Samtidig overvåger vi hedehegens yngle-succes og kan dermed indirekte vurdere vildtstribernes betydning for de danske hedehege.

Informationer i rygsækken

I 2011 blev der for første gang sat GPS-loggere på danske hedehege. To hanner fik loggere på, som tilvejebragte særdeles interessante informationer om fuglenes adfærd på ynglepladsen. I modsætning til satellitsendere lagrer disse loggere detaljeret information om

fuglenes færden, som senere

kan trækkes ud via et

antennesystem. Det

betyder, at fugle med

GPS-loggere ikke kan

følges direkte under

trækket, som det er

tilfældet med satel-

litmærkede fugle, men

til gengæld giver GPS-

positionerne os en langt mere

detaljeret og præcis viden.

Denne sæsons feltarbejde har resulteret i mærkning af yderligere to fugle med GPS-loggere. De to fugle danner par og yngler i nærheden af Ballum. Disse fugle vil nu give os yderligere indblik i, hvor langt fuglene flyver fra reden, hvilke arealer de finder føde på og en lang række andre ad-

færdsmønstre. Hvis fuglene vender tilbage i 2013, vil vi også kunne hente information fra loggeren om, hvor og hvordan fuglene har bevæget sig i løbet af trækket og vinteren igennem.

Siden 2008 har DOF i øvrigt været involveret i satellitovervågning af hedehege for at følge fuglenes bevægelser året rundt. I alt ti hedehege er blevet forsynet med satellitsendere i årene 2008-12, og flere af fuglene har været i Afrika og tilbage igen med den lille sender på ryggen, som sender direkte til en satellit og fortæller os, hvor fuglen befinder sig. Det har givet os nyt indblik i hedehegenes færden uden for yngletiden, hvilket er mindst lige så vigtig viden som den, vi opnår ved at følge fuglene i yngletiden.

Årets ynglesæson

Siden årtusindskiftet har antallet af ynglende hedehege i Danmark generelt været faldende, og det ser desværre ud til, at denne tendens er fortsat i 2012. Indtil videre er der fundet 16 sikre par og 3 mulige, hvoraf fem af de kendte par af uvisse årsager har opgivet dette års yngleforsøg. Vi har dog indtil videre kendskab til 17 unger fordelt på fire reder, der alle er indhegnet, så der skal nok komme unge hedehege på vingerne. Til sammenligning var der sidste år 22-25 par i Danmark, som i alt fik 15 unger på vingerne.

Iben Hove Sørensen er biolog og ansat i DOF. Du kan læse mere om hedehegene på pandion.dof.dk

Ifølge traditionen blev fuglene opkaldt efter de personer, der var med til at fange dem. Her har Inga, som velvilligt stillede sit hus til rådighed for vores antennesystem, netop sluppet hedehegen Inga, der yngler i naboens mark. Foto: Henning Heldbjerg.

Sortterners farlige familieliv

Som stillesiddende opdagelsesrejsende har to observatører i denne sommer brugt 240 timer på overvågning af en af Danmarks fineste fuglekolonier.

Af Helge Røjle Christensen

Sortterne. Foto: Jørgen Peter Kjeldsen, ornit.dk.

Det har skabt bekymring for artens fremtid som dansk ynglefugl, og det er baggrunden for et i vore dage usædvanligt overvågnings-projekt i ynglesæsonen 2012.

Find den rygende pistol

Rovdyr, rovfugle og regnstorme. Der er nok af udfordringer for en art som sorttternen på dens nordvestlige forpost i Europa. Men selvom arten har været højt prioriteret i årtiers rutinemæssig fugleovervågning i Vejlerne, så har der manglet "en rygende pistol" – en god forklaring på, hvad der så ofte går galt ude i selve kolonierne. Undersøgelserne af sorttternerne i år har

været udført af de to observatører Jørgen Peter Kjeldsen og Henrik Haaning Nielsen fra ornit.dk, som også står for de normale ynglefugletællinger i Vejlerne, med frivillig hjælp fra lokale ornitologer. Metoden har været "old fashion", god gammeldags overvågning med to afgørende styrker: Tid og højde. Et fem meter højt mobilt fugletårn fremstillet til lejligheden blev placeret på det nærmeste dige i passende afstand fra sorttternernes reder, så man kan holde øje uden på nogen måde at forstyrre. Takket være en bevilling fra reservatets ejer Aage V. Jensens Naturfond, så var der mandskabstimer nok til, at den grundige overvågning udviklede sig til en opdagelsesrejse i sorttternernes farlige familieliv.

En stor flok sortterner efter danske forhold. Foto: Jørgen Peter Kjeldsen, ornit.dk.

Kogleakssøen i reservatet Vejlerne rummer utvivlsomt en af landets mest spændende fuglekolonier: Blandt tusinder af hættemåger yngler fjordterner, fire arter lappedykkere, et ukendt antal ænder og ikke mindst den største koloni af sortterner i Danmark. De smukke moseterner har haft en særdeles svingende ynglesucces i de senere år.

Den første opdagelse

De første overraskelser var af positiv art. Bestanden af sortterner viste sig at være større end ventet. 37-42 par mod 26-36 par året før. Vi skal tilbage til 2004 for at finde et år med en større ynglebestand. Det er blevet livligt diskuteret, om det store tal i år skyldes den bedre overvågning eller en reelt voksende bestand? Og hvis det sidste er tilfældet. Er det så fordi, at kolonien i år har fået tilført nye fugle i den varme periode i maj? - eller er det snarere resultatet af den seneste rigtigt vellykkede ynglesæson i Vejlerne helt tilbage i 2007, hvor 31 unger kom på vingerne? "Jeg hælder mest til den sidste forklaring", siger Jørgen Peter Kjeldsen. "Ringmærkning har vist, at sortterner er meget stedfaste i forhold til deres ynglelokalitet. Og der har i alle årene i Vejlerne været en god sammenhæng mellem gode yngleår og ynglebestanden tre-fire-fem år senere".

Den anden opdagelse

Her er der i virkeligheden tale om et væld af opdagelser og optegnelser, som slet ikke er bearbejdet endnu. Men det kan uden videre slås fast, at Kogleakssøen myldrer med liv og føde til en art som sortternen. Forældrefuglene finder en stor del af ungerne føde lige omkring kolonien. Ved en times konstant overvågning af en enkelt rede har observatørerne registreret næsten en fodring i minuttet. Så er der ikke tid til, at forældrene flyver langt væk for at hente føden.

Ungerne fodres med små vandinsekter, larver og formentlig også haletudser. Alt sammen findes i store mængder i den klarvandede Kogleakssø, som er helt afskåret fra forurenende tilløb. Søen har været næsten bundfrossen i de seneste hårde vintre, og det har formentlig betydet døden for det meste af fiskebestanden. Det har så medført et boom af vandinsekter, som det også kendes fra nyanlagte søer. Efter milde vintre kommer

fiskene så til og holder insektbestanden på et lavere niveau. Betydningen af de hårde vintre kan også aflæses af bestanden hos sorthalset lappedykker, som er gået voldsomt frem i Kogleakssøen de sidste par sæsoner og i år har ynglet med mindst 29 par, hvoraf de 27 har haft ynglesucces. Desværre skulle det gå anderledes med sortternerne.

Den tredje opdagelse

Dette er den mest markante og problematiske opdagelse. Det er registreret og dokumenteret, at hele fuglekolonien i Kogleakssøen er udsat for et massivt pres fra prædatorer. Meget overraskende viser det sig, at odderen er den vigtigste prædator blandt pattedyrene, mens rørhøgen er klart dominerende blandt rovfuglene med omtrent 10 gange så mange angreb på kolonien som musvågen. Rovfuglernes angreb på kolonien sker naturligt nok i ungeperioden, mens krager er hyppige prædatorer i rugeperioden. Til gengæld har klassiske prædatorer som de store måger, mink og ræv ikke vist sig som seriøse trusler, i hvert fald ikke i år. Der er registreret mårhunde med vildtkamera i Vejlerne i år, men også det frygtede invasive rovdyr har glimret ved sit fravær i Kogleakssøen. Det samme kan ikke siges om odderen. Her er som et konkret eksempel et citat fra en af Henrik Haaning Nielsens dagsrapporter:

"8. juni var en lang dag i tårnet, men med en række interessante observationer. F.eks. så jeg odder to gange, begge gange over længere perioder og med langvarige opflyvninger til følge. Første gang var den inde i området med sortternerne hovedkoloni. Jeg konstaterede ikke sikker prædation, men odderen forårsagede en opflyvning som varede i 10 minutter. Flere af fuglene var dog indimellem nede at ruge, men fløj op gentagne gange. Dyret svømmede derefter over til den mindre koloni, hvor den præderede hættemåger, men også forårsagede en opflyvning af sortternerne på henholdsvis 5 og 7 minutter.

Jørgen Peter Kjeldsen har vagten. Foto: Helge Røjle Christensen.

Det mobile observationstårn på diget ved Kogleakssøen. Foto: Helge Røjle Christensen.

En odder med en hættemågeunge i munden svømmer bort fra kolonien. Foto: Henrik Haaning Nielsen, ornit.dk.

Brystfjer fra ung sortterne, som er taget af rovflugl på reden. Foto: Jørgen Peter Kjeldsen, ornit.dk.

Odderen svømmede tilbage akkurat langs nordkanten af sorttternernes hovedkoloni og forårsagede på ny en opflyvning på to minutter.”

I litteraturen beskrives odderen normalt som overvejende fiskespiser, dog med et væsentligt bidrag fra frøer. I en dansk undersøgelse (Hansen og Jacobsen 1992) udgjorde frøer 22 % og fugle 3 % af odderens føde i ferskvand. Men årets observationer i Kogleakssøen dokumenterer (se også billedet), at odderen i visse tilfælde kan gå målrettet efter fugleunger, måske på grund af fraværet af fisk i søen.

Det endte med kun syv flyvefærdige sortterneunger fra den største koloni med ca. 25 par. Det første sammenbrud skete omkring 18. juni, hvor omtrent halvdelen af fuglene opgav ynglen. Her retter observatørernes mistanke sig især mod odderen. Det andet sammenbrud skete i begyndelsen af juli lige før ungerne var flyvefærdige. Her er et større antal unger blevet præderet, formentlig af rørhøge. I samme periode hentede rørhøge store unger i hættemågekolonien med få minutters mel-

lemrum. De omkring 2000 par hættemåger fik under 300 unger på vingerne.

Ved et besøg i den forladte sortternekoloni den 10. juli registrerede Jørgen Peter Kjeldsen 15 nyligt forladte reder: ”Med hensyn til de ”friske” reder ved vi jo, at der er kommet unger ud at flyve fra op til syv af dem. Med hensyn til resten er jeg ikke i tvivl om, at de er forladte pga. prædation. Ved en af dem fandt jeg en svingfjer på 13½ cm – den må have været tæt på flyvefærdig – ved en anden rede lå der et lille afrevet bundt brystfjer”, skriver han blandt andet i dagsrapporten.

Naturpolitisk dilemma

Sorttternen er en art, som lever længe – måske op til 25 år. Men en vis ungeproduktion er selvsagt nødvendig for at holde bestanden stabil. Årets registreringer af prædation antyder et kommende naturpolitisk dilemma. Det havde været mere bekvemt rent naturpolitisk, hvis problemerne skyldes forurening, lav vandstand eller kendte prædatorer som ræv, mink og måger. Her har man allerede lovgivning

og redskaber i skuffen, hvis prædatorer truer vigtige fuglekolonier. I Kogleakssøen er det nu registreret og dokumenteret, at fredede rovfugle og rovdyr som rørhøg og odder er primære prædatorer på stedets fuglekolonier og dermed også truer landets største sortternekoloni.

En mindre del af sorttterne lagde i øvrigt om efter det første sammenbrud i hovedkolonien. Observatørerne kalder dem for ”nybyggerkolonien” og i skrivende stund (medio juli) er ungerne ved at klække i den koloni. Vi må håbe, at de får større succes.

SIDSTE: ”Nybyggerkolonien” fik desværre ingen unger på vingerne.

Styr på sortterner

Det er Vejlernes Naturråd, som har anbefalet årets sortterne-projekt i Kogleakssøen. Bestyrelsen for Aage V. Jensens Naturfond har på baggrund heraf bevilget 100.000 kr. til overvågning og efterfølgende bearbejdning af materialet. Desuden er der investeret i et nyt, mobilt fugletårn, som også vil kunne bruges til fremtidige overvågnings-opgaver i reservatet.

”Formålet har været at skaffe os bedre indsigt i truslerne mod sorttternernes fremtid i Vejlerne, siger biologen Poul Hald Mortensen fra Aage V. Jensen Naturfond.

”Projektet viser, at det sagtens kan lade sig gøre at opnå nye resultater ved tålmodig overvågning og fordybelse. Det er en interessant selvstændig pointe i en tid med masser af højteknologi i fugleovervågningen”, siger han.

En rørhøg har snuppet en unge i fuglekolonien.
Foto: Jørgen Peter Kjeldsen, ornit.dk

Vendehalsen er en af de arter, der lider under støj i byerne. Foto: Sune Riis Sørensen.

Af David Bismuth, Ornithomedia.com

Fugle savner stilhed

Lav mindre støj, og der vil komme flere fugle i byen.

En lydstyrkegrænse ved 50 decibel (dB), hvilket svarer til højlydt samtale, begrænser fuglenes mangfoldighed i bymiljøer. Det viser en undersøgelse fire forskere (Daniel Paton, Francisco Romero, Javier Cuenca et José Carlos Escudero) ved det Økologiske Fakultet ved det spanske Extremadura Universitet har foretaget. Daniel Paton uddyber: "Mange tror, at der kun er duer, spurve, stære, alliker og få andre arter i byen. Og dog kan man i nogle byparker i Spanien og Portugal også finde turtelduer, dværgørne, korttået træløber, pirol, stor flagspætte, lille flagspætte og vendehals".

Støj den vigtigste faktor

Den vigtigste faktor, der afholder disse arter fra i større tal at kolonisere bymiljøer, er baggrundsstøjen, for de har behov for omgivelser, hvor "lydforureningen"

ikke overstiger 50 dB. Er larmen for stor, forstyrrer det først og fremmest kommunikationen fuglene imellem. Daniel Paton fortsætter: "Det påvirker visse fugles kaldmekanismer, for mange af dem, fx spætterne, bruger de samme lydfrekvenser som bytrafikken, eller nogle, der ligger tæt op ad. Mange parker ville være perfekte levesteder for små fugle, hvis der var mindre støj".

Ved hjælp af akustiske lydisoleringer, for eksempel opstilling af støjbarrierer, ville nogle parker og haver kunne tiltrække de sjældneste fugle. På den måde kunne bylandskaber medvirke til bevarelse af bestemte arter, og grøn turisme kunne udvikle sig. Fartbegrænsninger på de omliggende veje ville også være gavnlige.

Den perfekte fuglepark

Undersøgelsen omfatter 91 arter i 27 spanske og portugisiske byparker (bl.a.

Cáceres, Badajoz, Almedralejo, Madrid, Sevilla og Evora). Med en statistisk model for hierarkisk klassifikation har forskerne fundet frem til den indflydelse, støj og andre faktorer har på hver arts udbredelse. Halvdelen af de undersøgte arter var stærkt påvirket af baggrundsstøj, og tætheden af de sjældneste fugle faldt betydeligt ved et støjniveau over 50 dB. De fire forskere studerer også andre faktorer, som har betydning for tilstedeværelsen af fugle i byparker, som beplantningstyper, jordbund eller forekomsten af vand. Daniel Paton vil afdække under hvilke betingelser "den ornitologisk perfekte bypark" kan skabes.

Artikel oversat af Michael Møllgaard fra fransk efter: http://www.ornithomedia.com/infos/breves/breves_art1_250.htm

Viben i vore hjerter

Viben i vores kultur

Af Niels Andersen

Viben indtager en synlig plads i vores kulturhistorie, som symbolfugl for det bondesamfund, vi alle er rundet af, for forårets komme og for moderlig omsorg. I takt med at samfundsudviklingen har slået benene væk under viben, må vi intensivere kampen for at få den tilbage i såvel vores landskaber som i vores bevidsthed.

Johannes Larsen: Viber (1943)

Da udvalget bag Danmarks Naturkanon i 2009 valgte viben som en af 17 fuglearter, lød begrundelsen:

Viben (*Vanellus vanellus*) er en synlig og markant engfugl, som kendes af enhver. Den er en forårsbebuder, som forekommer talrigt som ynglefugl og rastende under trækket gennem Danmark forår og efterår. Viben er desværre i kraftig tilbagegang pga. afvanding og opdyrkning af våde enge,

som er dens foretrukne ynglested; ved naturgenopretning og ekstensivering af landbrugsdrift kan vi aktivt medvirke til at gøre vilkårene bedre for arten. Viben er ofte beskrevet i lyrik og prosa, ligesom den ofte har været motiv i dansk landskabsmaleri. Begrundelsen opsummerer nøjagtigt vibens placering i den danske natur og kultur og artens status inde i mit hoved. Begrundelsens første del tager sit udgangspunkt i vibens prominente placering i

den danske folkebevidsthed, således skrev Ingvald Lieberkind om viben i *Dyrenes Verden* fra 1940: "At beskrive Viben nærmere turde være overflødig, da man vist uden Overdrivelse kan sige, at den er den mest kendte af alle danske Fugle".

Nu 72 år og en samfundsudvikling til vi-beugunst senere, er det blevet modificeret til "kendt af enhver". I virkeligheden er det måske også overdrevet. Jeg har som lærer hvert år fundet foråret med mine elever,

først under Natur & Ungdoms undersøgelser, senest under Obs Natur. Og må konstatere, at viben absolut ikke er kendt af enhver. Ikke mange elever kommer fra landbofamilier mere, og viben er forsvundet fra store dele af det åbne land. Medvirkende har måske også været, at viben kom til kort i 1986, da den som en af fem indstillede fuglearter (ravn, stær, knopsvane,

Skocremer Tit er kendt som "den med viben" – og har været det i generationer herhjemme.

vibe og sanglærke) trak det korteste strå i kåringen af Danmarks Nationalfugl. Nu er knopsvanen som vinderfugl måske "den mest kendte af alle danske fugle".

Vibeloger

Vibens prægnante stilling som signaturfugl var en kendsgerning for mere end 100 år siden, da den nystartede Dansk Ornito-

Viben har altid været et centralt og værdsat symbol i Ullerslev på Fyn. Fuglen indgik således som motiv i byvåbnet, og senere er den kommet på flaske. En hel lille flok viber pryder således etiketten på Ullerslev Vinen 2009.

logisk Forening skulle vælge sit logo. Det blev Gerhard Heilmans smukke tegning af viber over landskabet. Med slidstyrke og romantik har viberne først i de senere år undergået en grafisk bearbejdning og opdatering til dagens kendte DOF-logo. Og hvem husker ikke skosværten, i dag hedder den TIT, men har stadig en vibe i logoet fra den tid, hvor reklameteksten lød: Tit-tit-tit-tit - nu pudser jeg dem lidt. Ludvig Brandstrup i skopudser stolen hos skopudser Ib Schönberg, og her bruges der Vibe-Hastrups skocremer, "den med viben", skocremer dine sko nyder. Vibe-Hastrups "TIT" skocremer blander-beskytter og bevarer bedst.

Viben i litteraturen

Når Vibens plads i litteraturen er sikret, skyldes det i helt overvejende grad dens ankomst som tidlig forårsbebuder og den forventningsfulde gensynsglæde, det afstedkommer. Viben er både meget synlig og hørbar med de sorthvide tegninger og viberispet, der jo også har givet den navn. Dens forekomst ude i landbrugslandet har givetvis også hjulpet den på vej som en skattet følgesvend igennem de seneste århundreders landbokultur. De seneste årtiers forsvinden fra mange menneskenære omgivelser må ikke få den til at forsvinde fra vores bevidsthed. Vi har brug for vibens tilstedeværelse i vores landskaber og i vores hoveder til at hilse foråret velkommen. Dens placering i vores sangskat er vel-dokumenteret, i mindst fem sange (som stadig synes aktuelle, slidstærke og i brug) besynges viben:

Nu er dagen fuld af sang

Tekst: Jeppe Aakjær, 1911
Melodi: Carl Nielsen, 1915
Nu er dagen fuld af sang,
og nu er viben kommen

Grøn er vårens hæk

Tekst: Poul Martin Møller, 1819
Grøn er vårens hæk,
kåben kastes væk,...
Nu har viben æg,
pilen dygtig skæg

Når kommer våren vel?

Tekst: Carl Bagger, 1845
Melodi: J. C. Gebauer, omkring 1850
...Når kommer viben da?
Når først efter vintertide

Vibelongvej
76 - 90

Vibelongvej i forfatterens hjemkommune Svendborg. Foto: Niels Andersen.

*vintergæk af sneen hvide
rejses sig med sine blade
og gør alle hjerter glade,
da kommer viben, da kommer viben!*

Stille, hjerte, sol går ned

Tekst: Jeppe Aakjær, 1912
Melodi: Thomas Laub, 1915
...Viben slår et enligt slag
over mosedammen,
før den under frytlens tag
folder vingen sammen.
Stille, stille, hjerte, sol går ned.

Når egne knoppes

Tekst: Christian Richardt, 18??
Melodi: Oluf Ring, 1922
...Når føllene tumle,
mens kørerne gumle,
og viben sig soler med ungerne små,
da dages, da kommer
den danske skærsommer,
og derom alt fløjter den nattegal grå.

Viben i malerkunsten

Johannes Larsen (1867 – 1961) har gennem sine billeder sikret sig en hædersplads i sine landsmænds bevidsthed som den danske af alle danske malere. Som den fynske vejr- og naturmaler han var, har han lavet mange billeder med viben som hovedmotiv, det være sig pennetegninger, grafik og malerier. Flere store olieblade har haft viber i titler og motiv, fx billedet Viber fra 1943, som du kan se på side 25. Besøg to af de fynske museer (Johannes

Larsen Museet i Kerteminde og Faaborg Museum) og overbevis dig selv. Johannes Larsen tilhører de såkaldte Fynboerne. En anden var Peter Hansen, som har malet et billede Drengen og Viben fra 1905, der kan ses på Faaborg Museum. I virkeligheden er alle tegnede afbildninger og tavler i fuglebøger jo begået af kunstnere. Mange andre kunstnere har gennem tiderne prøvet kræfter med den meget associationskabende vibe fra Knud Kyhn over Jens Gregersen til Jens Bohr.

Viben i kulturhistorien

Slår man op i Ordbog over det danske sprog, fylder omtalen af viben mere end en hel side. Her findes foruden ordets betydning selvfølgelig også henvisninger til gamle talemåder og symbolik. To bøger tager vibens betydning for kulturen og folkeviddet op, nemlig den fremragende "Folk og fauna. Dansk etnozologi" af V.J. Brøndegaard fra 1985. I dette trebindsværk skildres på ikke færre end 12 sider vibens betydning for danskerne gennem tiden, grundigt beskrevet med eksempler spændende fra dialektnavne, vibeværter, lege, medicin, overtro til fødereserve som offer for ægsamlernes og jægerens aktiviteter. Ægsamlingen blev forbudt med jagtloven i 1931, mens jagten først ophørte 50 år senere i 1982.

Forud for dette værk kom den mere beskedne "Vilde fugle i sagn og tro" af Poul Lorenzen i 1960, hvor mange talemåder og

overtroiske varsler beskrives. Selvfølgelig illustreret af Johannes Larsen.

Viben i navnet

Mange stednavne har sit udspring i vibens massive tilstedeværelse gennem tiden. Af stednavne begyndende med Vibe- er der landet over omkring 75, ligesom Vibevej er 3. mest udbredte gadenavn (180 Vibeveje) over hele landet, kun overgået af Lærkevej og Birkevej. I Svendborg Kommune, hvor jeg bor, er der 2 Vibeveje, en Vibevænget, en Vibelongvej og i Øhavet ligger den lille holm Vibeholm.

Også mennesker tager navn efter Viben. Vibe er efterhånden et ret almindeligt pigefornavn, i dag bæres det af knap 1000 piger, og som 2. fornavn endvidere af 230 drenge. Omkring 200 danskere har Vibe som efternavn! Det overgås dog langt af Lærke med over 5000 Lærker, også her findes Lærke som efternavn, hvor ca. 350 bærer fuglenavnet.

Jeg har valgt at skrive om Viben, men kunne vel ligeså godt have beskrevet storken, lærken eller stæren. Disse arter har et skæbnefællesskab, både hvad angår folkekær status og sørgelig bestandsde-route i det sidste halve århundrede.

Niels Andersen er DOF's kommunerepræsentant i Svendborg Kommune. Han har lavet omfattende undersøgelser af vibens skæbne på hjemegnen. Se Fugle og Natur nr. 2-2012 og Pandion.dof.dk

Mere plads til de unge fuglekiggere

Af Tine Stampe

Nu bliver der pustet nyt liv i børne- og ungdomsarbejdet i DOF. Repræsentantskabet vedtog i april en række nye principper, som vil gøre det nemmere at aktivere fugleinteressen hos de nye generationer af fuglekiggere.

"Der er flere gode grunde til at gøre en ekstra indsats for børn og unge," siger HB-medlem Lene Smith, der har siddet med i DOF's arbejdsgruppe om børn og unge. "For det første har vi i DOF nogle rigtig gode aktiviteter, som vi synes, at så mange unge som muligt skal have lov til at prøve. For det

andet trænger vi i DOF til at få en ny generation af dygtige ornitologer, som kan videreføre alle vores videnskabende aktiviteter."

Fra 5 til 26 år

"Definitionen 'børn og unge' er meget bred, og man kan ikke lave et fælles program for så bred en gruppe," fortsætter Lene Smith. "Derfor vil vi gå over til at inddele arbejdet

i tre aldersgrupper, fordi hver alder har sine specifikke behov. Samtidig har vi hævet aldersgrænsen for ungdomsmedlemskab til 26 år. På den måde vil vi bedre kunne få fat i de unge, voksne fuglekiggere og tilbyde dem nogle særlige aktiviteter."

Den yngste gruppe er de 5 til 15-årige. De er helt afhængige af voksendeltagelse

Islandske ryler på vej i mobilen. Foto: Marco Brodde.

DOF's børne- og unge task force udgøres af Lene Smith og Marco Brodde fra hovedbestyrelsen, Tine Stampe og Iben Hove Sørensen fra Fuglenes Hus og Vicky Knudsen og Hans Schou Frederiksen fra ungdomsudvalget.

på aktiviteter, og derfor skal de have tilbud, der sættes i gang af voksne, hvor hele familien deltager, eller hvor der er voksenopsyn. De kan dog også lave mindre aktiviteter, som de selv kan tage initiativ til – primært hjemme hos dem selv.

Mellemgruppen er de 13 til 19-årige, der er for store til familiearrangementer og for små til at tage af sted helt på egen hånd. De har et væld af andre fritidstilbud. De egner sig bedst til aktiviteter, som de selv sætter i gang eller som ledes af unge voksne, som absolut ikke er forældragtige. Det er den målgruppe DOF-ungdom tidligere har taget sig af.

De store er de 16 til 26-årige, der primært er selvkørende. De går på en ungdomsuddannelse eller på en videregående uddannelse. De er indstillet på at tage alene af sted og betale for gode aktiviteter. Mange af deres aktiviteter vil kunne gøres udgiftsneutrale, men de kræver professionel tilrettelæggelse for at konkurrere med denne målgruppes øvrige tilbud. Det er også i denne gruppe, der er mulighed for at gøre en ekstra indsats for at gøre dem til rigtig gode ornitologer på længere sigt.

Mere bredde i aktiviteterne

Man må se i øjnene, at de fleste børn motiveres anderledes end voksne. Derfor skal

Skoleklasse på besøg i Fugleværnsfondens reservat Gundsømagle Sø. Foto: Peter Vadum.

DOF – især med de yngste børn – benytte sig af en bredere vifte af aktiviteter, end det hidtil har været tilfældet. Der skal være mulighed for at lege og danse og tegne og fundere. Og det er vigtigt at indtænke, at aktiviteterne skal appellere til både drenge og piger, og at rollemodellerne blandt voksne og ledere af aktiviteterne findes blandt begge køn. Der ligger også et stort potentiale gemt i aktiviteter på internettet og i de sociale medier, som DOF skal blive bedre til at udnytte.

Natur og Ungdom - samarbejde

"En af de store udfordringer ved arbejdet med de unge i sådan en lille niche som vores," forklarer Lene Smith, "er, at de er vanskelige at finde, og det er svært at markedsføre vores aktiviteter overfor dem." Derfor vil DOF fremover i højere grad samarbejde med andre børne- og ungdomsorganisationer, som allerede har

kontakt til unge med interesse for naturen. "Vi er allerede startet med et samarbejde med Natur og Ungdom, som er meget interesserede. Foreløbig består samarbejdet i, at vores unge medlemmer bliver tilbudt at deltage i hinandens aktiviteter. Vi er lige startet i år, og vi er spændt på hvilke resultater, der kommer ud af det."

Tine Stampe er kommunikationschef i DOF

De nye medlemsregler er trådt i kraft

Hvis du er under 26 år opfordres du derfor til at skrive til dof@dof.dk og opgive din fødselsdato. Så vil du få dit kontingent nedsat fra næste betalingsperiode.

Dykænder i krise

Sortand, fløjlsand og havlit, der har deres vigtigste vinterkvarterer i Østersøen og Kattegat, er kommet på BirdLife Internationals rødliste over verdens truede fuglearter. De seneste bestandstal for de tre arter fremgår af rapporten "Waterbird Populations and Pressures in the Baltic Sea" fra 2011 udgivet af Nordisk Ministerråd. Her bliver det oplyst, at antallet af fløjlsænder, der overvintrer i Østersøen og Kattegat, er faldet dramatisk fra skønsmæssigt 1.000.000 individer i 1993 til 373.000 fugle. Der er tale om en tilbagegang på 60 procent. Ifølge rapporten er Østersøens bestand af overvintrende

sortænder halveret fra 783.000 individer i perioden 1988-1993 til 412.000 fugle omkring 2007/2009.

I Østersøen har havlitten taget en dramatisk nedtur. Omkring 1992/93 blev den overvintrende bestand af havlitter i farvandet skønnet til rundt regnet 4.700.000 fugle, men omkring 2007/2009 var vinterbestanden i Østersøen dalet til 1.482.000 individer.

DOF opfordrer den danske miljøminister til at overveje, om der i Østersøen og de indre danske farvande skal indføres særlige reservater for havdykænder som sortand, fløjlsand og havlit. Danmark er et af meget få lande, der tillader jagt på disse havdykænder.

DOF Nordjylland

Møder i Aalborg

Golfhuset . Borgmester Jørgensensvej 11
Kontakt: Ulf Klemmetsby (tlf. 29 80 53 80)

Møder i Frederikshavn

Knivholt Hovedgård . Hjørringvej, Naturlokalet
Kontakt: Carsten Sørensen (tlf. 23 65 64 39)

Møder i Hjørring

Kulturhuset . Dronningsgade
Kontakt: Peter Kristensen (tlf. 98 99 50 40)

Se desuden hjemmesiden www.dofnord.dk

MØDER

Fotoaften man. 10/9 Kl. 19.30. Sæsonstart i Aalborg. Medbring dine fuglebilleder gerne på en USB-nøgle eller brug din bærbare. Vi forventer ikke professionel kvalitet, men en fuglesnak med udgangspunkt i de medbragte billeder. Du er selvfølgelig også velkommen uden billeder. Kaffe, te og kage kan købes. Biblioteket har åbent.

På fugletur til Nepal tir. 9/10 Kl. 19.30. Aalborg. Foredrag ved Hans Christophersen m.fl. En gruppe nordjyder var i februar på tur til Nepal. Fra hovedstaden Kathmandu går det via lavlandet og nationalparken Chitwan til højderne omkring Annapurna-bjergmassivet. Udover landskab, fugle og dyr kommer man ikke udenom kulturen, som også får et par ord og billeder med på vejen. Kaffe, te og kage kan købes. Biblioteket har åbent.

Lille Vildmose: Fra spagnum til stytteløber man. 5/11 Kl. 19.30. Aalborg. Foredrag ved Jan Skriver. Med fokus på naturgenopretningen og de tekniske tiltag, der er lavet i Lille Vildmose, vil Jan fortælle og vise billeder fra mosen, der på få år har udviklet sig fra en ørken til en af de bedste og mest besøgte fuglelokaliteter i landet. Kaffe, te og kage kan købes. Biblioteket har åbent.

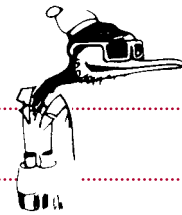
TURE

Tårnenes Dag søn. 19/8 Kl. 6-13. Rovfugletårnet i Lille Vildmoses nordlige del. P-plads ud til Ny Høstemarkvej. Også andre lokaliteter i Nordjylland. Se dofnord.dk Kom og vær med. Jo flere øjne, jo flere registreringer.

KURSUS

Kursus i Feltornitologi 2-3/11 Aalborg. Arrangeret af Folkeuniversitet og DOF Nordjylland. Kursus ved Klaus Malling Olsen. Se nærmere på Folkeuniversitetets hjemmeside fuaalborg.dk. Halv pris for medlemmer af DOF. Oplyses ved tilmelding.

DOF Østjylland

Kontakt:

Kim Skelmosen . Skovsbjergvej 18, Gl. Rye . 8680 Ry
Tlf. 2773 40 70 . gestalt@ofir.dk

Se mere på www.dofoj.dk

Lokalbladet "Sørvnen"

E-mail: soravnen@dofoj.dk

Bladet udsendes til alle kernemedlemmer en gang årligt.

MØDER

Fugleåret på Djursland man. 8/10 Kl. 19. Kattegatcentret, Færgevej 4, Grenaa. Morten DD Hansen vil i vanlig levende stil krydret med flere hundrede fotos fortælle om fugleåret på Djursland, som det forløber gennem hans optik. Se mere på kattogatcentret.dk. Arrangører: Kattegatcentret, Norddjurs Folkeuniversitet og DOF Østjylland.

TURE

Tårnenes Dag søn. 19/8 Et fugletårn, en platform eller et udsigtspunkt i Østjylland. Se mere på dofoj.dk.

Fiskeørne ved Randers Fjord tir. 21/8 Kl. 18-20. Fugletårnet i Øster Tørslev Kær. Vi gentager de seneste års succes, hvor vi hver gang har set en eller flere fiskeørne på denne aftentur. Vi starter i fugletårnet og går derefter ca. 1 km på diget. Turledere: Lars Tom-Petersen (tlf. 28 90 88 34) og Benny Kristensen.

Efterårstræk ved Øer søn. 26/8 Kl. 7. P-pladsen for enden af Øreflak ved Hassensør. Morgentrækket ved Øer byder på skovpibere og gule vipstjerter, og svalerne er for alvor kommet i gang. På havet kan vi se ternere og måske almindelig kjove. Der er næsten garanti for rørhøg og tårnfalke, og hvis vejret er med os, kører vi til Skelhøj for at se efter hvepsevåge og fiskeørn. Tilmelding ikke nødvendig. Turleder: Naturvejleder Morten DD Hansen.

Fuglene går til ro i Vorup Enge ons. 29/8 Kl. 19-21. Fugletårnet i den vestlige ende af Vorup Enge. Tæt på rastesteds Ø, hvor der kan parkeres. Vi går ad diget ud til Gudenå, hvor vi kan opleve tusindtallige flokke af landsvaler og digesvaler, som fouragerer over engsøen. Vi kan også se rørhøg samt mange andefugle og vadefugle. Turledere: Benny Kristensen (tlf. 40 35 45 16) og Lars Tom-Petersen.

Mossø og de midtjyske søer Kl. 9. Ry Station. Fælleskørsel til fuglerige steder ved søerne. Stederne varierer alt efter vejr og sæson. Vi anbefaler samkørsel fra Ry for at begrænse antallet af biler. Medbring kr. 20 til chaufføren.

Søndag 2/9 Turleder: Kurt Ærenlund Pedersen (tlf. 23 72 37 14)

Søndag 7/10 Turleder: Leif Nørregaard Schmidt (tlf. 29 70 20 68)

Søndag 4/11 Turleder: Jens Kirkeby (tlf. 61 71 57 58)

Naturens Dag søn. 9/9 Mødetid og sted følger senere. Hold øje med dofoj.dk.

Efterårstræk ved Øer søn. 16/9 Kl. 7. P-pladsen for enden af Øreflak ved Hassensør. Der er garanti for træk, men typen afgøres af vejret. Måske er det småfugle, måske pibeænder og bramgæs, eller måske en blanding af det hele krydret med kjover, suler og vandrefalk. Hvis vejret er med os, tager vi til Skelhøj og kigger efter rovfugle. Turleder: Naturvejleder Morten DD Hansen.

Holmsland Klit og Vest Stadil Fjord søn. 11/11 Bustur til Vestjylland. Mødetid og sted følger. Vi kan opleve masser af gæs. Læs mere på dofoj.dk. Arrangører: natours.dk og DOF Østjylland.

Sydøstjylland LOKAL

DOF Sydøstjylland

Kontakt:

Hans Pinstrup

Dalagervej 95 . 8700 Horsens . Tlf. 75 64 2773

www.dof-sydostjylland.dk

E-mail til lokalafdelingen sendes via hjemmesiden

MØDER

Møde tir. 6/11 Kl. 19-22. Bygningen, Anlægget 14, Vejle. Aftenens emne vil blive annonceret på lokalafdelingens hjemmeside dof-sydostjylland.dk.

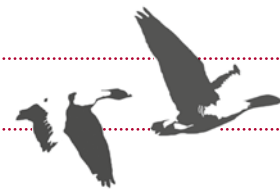
TURE

Tårnenes Dag ved Nørrestrand søn. 19/8 Kl. 8-11. Åbent hus i fugletårnet ved Nørrestrand. Lokalafdelingen deltager i dette års Tårnenes Dag. Vi håber på, at mange forskellige fuglearter lægger vejen forbi fugletårnet denne formiddag. Kontakt: Hans Pinstrup (tlf. 75 64 2773).

Fugletræk ved Rosenvold Mødested: P-pladsen øst for lystbådehavnen. Hvis vejret er godt, forventes et pænt fugletræk med mulighed for mange forskellige fugle. Turleder: Hans Pinstrup (tlf. 75 64 2773).

Lørdag 8/9 kl. 6.30 . Søndag 30/9 kl. 7 . Lørdag 6/10 kl. 7

Vestjylland LOKAL

DOF Vestjylland

Kontakt:

Formand

Lars Holm Hansen . Sandbækvej 26 . 6971 Spjald . Tlf. 97384424
mail: formand@dofvestjylland.dk

Ture

Henrik Rähr . Østparken 35, Ejsing . 7830 Vinderup . Tlf. 41360415
mail: ture@dofvestjylland.dk

Seniorture

Peder J. Pedersen . Mejdalvej 14 . 7500 Holstebro . Tlf. 97468481 / 23678875 . mail: seniorture@dofvestjylland.dk

Se nyheder og flere ture på www.dofvestjylland.dk

TURE

Åben Ådal – Fuglekig i Skjern Enge Kl. 13-16. Fugletårnet ved Hestholm Sø. Teleskoperne er stillet op, og DOF's guider fortæller om de fugle som ses. Arrangeres af DOF Vestjylland, Naturstyrelsen Blåvandshuk og Ringkøbing-Skjern Museum. Kontakt: Børge Vistisen (tlf. 30 82 17 19).

Søndag 12/8: Ved Vesterenge og Hestholmsøen ses ofte havørn, rørhøg, fiskeørn og vandrefalk. Desuden masser af lappedykkere og ænder, der opholder sig på vandfladerne. Måske ser vi også skestørke, som snart er på vej til Afrika.

Søndag 16/9: Ådalen vrimler med trækfugle. Fra fugleskjulet på Lønborgvej kan vi masser af trækkende vadefugle og ænder. Sandsynligvis ser vi både gamle og unge havørne og vandrefalk.

Søndag 14/10: Ådalen vrimler med fugle. Stort set alle arter af svømmeænder raster på vandfladerne sammen med store flokke af grågæs. Havørnene ses både flyvende og siddende. Fra fugleskjulet kan vi se masser af viber, hjejler og ænder.

Tårnenes Dag søn. 19/8 Kl. 6-13. Mere info følger på dofvestjylland.dk.

Sommerfest på Vester Palsgaard Skovmuseum søn. 19/8

Kl. 10-17. Vester Palsgaard Skovmuseum, Palsgaardvej 9, 7362 Hampen. Vi fortæller om fuglene i den gamle have. På værksstedet er der mulighed for at bygge en fuglekasse. På museet kan man se den nye permanente udstilling om Dalgas samt særudstillingen med udvalgte genstande fra museets gemmer. Der er boder med håndværk, husflid, udstillinger og salgsvare. Der tilberedes lammekød på grillen, og der kan købes is, kaffe og drikkevarer. Kontakt: John Toft Kristensen (tlf. 30 22 04 18).

Draget, Thyholm og Skibsted Fjord søn. 26/8 Kl. 8-12. P-pladsen på Draget, Thyholm. Hovedvej A 11 ved 39,5 km mærket. Vi starter ved Draget, Thyholm, hvor vi ser, hvad der er ude over engene. I det nærliggende sommerhusområde kan der med lidt held ses rødstjert samt grå og broget fluesnapper. Herefter besøger vi andre lokaliteter på Nordthyholm, bl.a. Plethøj Plantage, hvor man kan komme tæt på vadefuglene. Turleder: Hans Henrik Larsen (tlf. 26 60 86 60).

Efterårstræk på Geddal Enge søn. 2/9 Kl. 10-12. P-pladsen på Geddalvej ved Geddal Strandenge. Denne dag vil skrænten og fugletårnet være bemandedet med ornitologer og teleskoper. Besøgende kan komme forbi og høre om fuglene og få dem udpeget. Efterårstrækket er i fuld gang. Almindelig ryle, vibe, hjejle, pibeand, gråand, krikand og grågæs. Turledere: Leif Novrup (tlf. 97 44 83 01/23 31 56 01), Steen Fjederholt m.fl.

Havfugle ved Bækbygaard Strand lør. 8/9 Kl. 7-12. P-pladsen ved Bækbygaard Strand ca. 10 km nord for Søndervig. Det er højtide for trækkende kjoever og suler, måske også sabinemåge over havet. Havtræk er uberegneligt, men hvis det glipper, er der andre spændende fugle i baglandet. Hvis man har lyst til at ankomme lidt senere, kan man finde os i klitterne ud for p-pladsen. Turleder: Jens Ballegaard (tlf. 21 68 13 98).

Efterår i Nedergård Skov lør. 22/9 Kl. 10-14. Præriepladsen for enden af Skovbakken, Nørre Snede. Efterårstrækket er på sit højeste, og skoven myldrer af fugle. Drosler, finker, siskener og pibere i krattene. Rovfuglene udnytter termikken i det kuperede landskab. Måske er den store tornskade vendt tilbage til sit vinterkvarter. Turen er på 9 km, så husk godt fodtøj. Turleder: Morten DD Hansen (tlf. 61 55 51 47).

Efterårstræk på Fanø i uge 40 29/9-6/10. Trækket på det sydlige Fanø topper i starten af oktober. På en morgen kan tælles op til 100.000 småfugle, heraf flere hundrede ringdrosler. Desuden storpiber, rødstrubet piber, laplandsværpling og hvidbrynet løvsanger. Yderligere info på hjemmesiden, når tiden nærmer sig. Turleder: John Toft Kristensen (tlf. 30 22 04 18).

Skjern Enge søn. 30/9 Kl. 9-13. Fugletårnet ved Hestholm Sø. Vi forsøger at finde nye hjørner af det store område. Hvis vi er heldige er der både gamle og unge havørne og fiskeørn. Tiden er jo også god for ænder og trækkende gæs nordfra. Turen foregår i privatbiler. Turleder: Jens Hasager Kirk (tlf. 28 90 13 94).

40 års Jubilæumsfest i DOF Vestjylland lør. 27/10 Aulum Fritidscenter. Reserver allerede nu datoen til vores 40 års jubilæumsfest. Yderligere info på hjemmesiden, når dagen nærmer sig.

Repræsentantskabsmøde

DOF's efterårsrepræsentantskabsmøde finder sted i dagene 17. - 18. november 2012 på Dalum Landbrugsskole.

Dagsordenforslag skal være repræsentantskabets forretningsudvalg i hænde senest 4 uger før mødet.

Eventuelle spørgsmål rettes til Eva Svendsen i Fuglenes Hus tlf. 33 28 38 30

Gråspurvvene

Specielt for SENIORER

Heldagstur til Lille Vildmose ons. 22/8 Kl. 8 ved Sevel kirke eller kl. 10.30 ved fugletårnet i Høstemark. Turen varer til kl. 17. Vi håber især på at se kongeørnefamilien ved Høstemark Skov. Derefter kører vi til fugletårnet ved Tofte Sø, hvor der yngler havørn og skarver. Måske ser vi også andre ørne, kærhøg, trane og krondyr. Turen foregår i privatbiler med samkørsel fra Sevel kirke. Turleder: Leif Novrup (tlf. 97 44 83 01/23 31 56 01).

Havet og Vest Stadil Fjord tir. 25/9 Kl. 8-13. P-pladsen ved Bækbygaard Strand ca. 10 km nord for Søndervig. Vi starter med havobservationer. Måske ser vi sabinemåge. Derefter jagtthytten. De kortnæbbede gæs begynder at ankomme. Andre nordiske trækgæster kan ses. Flere arter rovfugle. Småfugletræk kan også forekomme. Turleder: Jens Ballegaard (tlf. 21 68 13 98).

Vest Stadil Fjord søn. 21/10 Kl. 8-12. P-pladsen ved Bækbygaard Strand ca. 10 km nord for Søndervig. Vi starter med havobservationer. Herefter kører vi rundt i området til forskellige lokaliteter. Mulighed for dværgfalk, vandrefalk, bjerglærke samt ænder, gæs og måske de første gulnæbbede svaner. På markerne raster store hjejleflokkede. Turleder: Jens Ballegaard (tlf. 21 68 13 98).

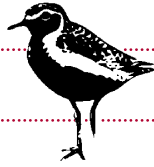
Nissum fjord tir. 23/10 Kl. 8-13. P-pladsen ved Husby Kirke. Vi besøger forskellige observationslokaliteter ved Nissum Fjord, nemlig Fjandø, ThorsmindeTange, Bøvling Klit og Thorsminde Havn. Ænder, gæs, vadefugle og rovfugle. Turledere: Jens Ballegaard (tlf. 21 68 13 98) og Peder J. Pedersen (tlf. 97 46 84 81/23 67 88 75).

Skjern Enge tor. 8/11 Kl. 9-13. Fugletårnet ved Hestholm Sø. På dette tidspunkt er der masser af fugle i området. Rastende rovfugle som havørn, ænder, gæs, vadefugle og gulnæbbede svaner. Vi kører rundt i området og besøger flere fugletårne og udsigtspunkter. Mulighed for lapværpling og bjerglærke. Turleder: Jens Ballegaard (tlf. 21 68 13 98).

Tårnfalken er specialist i at fange mus, der også er tilgængelige om vinteren, men den er ikke kræsen i sit fødevalg. Den tager stort set alle slags smådyr som småfugle, orme, snegle, større insekter og padder.
Foto: Søren Nysted

DOF Nordvestjylland

Kontakt:

Susanne Primdahl . Bangsvej 15 . 7850 Stoholm . Tlf. 97 54 22 61
E-mail: sus_primdahl@hotmail.com

Redaktør af Hjejlen

Thorkil Brandt . Tindbæk Byvej 30 . 8920 Randers NV
Tlf. 87 50 80 40 . E-mail: thorkilbrandt@mail.dk

TURE

Grynderup Sø søn. 19/8 Kl. 9-12. P-pladsen ved udsigtspladformen overfor Skruen og Grynderupvej 47, Roslev. Dette er det første år, vi kan se resultatet af genskabelsen af Grynderup sø, som har været tørlagt siden midten af 1800-tallet. Det er spændende, hvilke fugle den store sø kan byde på. Der burde være mange ænder og vadefugle, og der er etableret nye fugletårne, som vi kan prøve. Turleder: Henriette Tøttrup Hansen (tlf. 24 60 50 89).

Fiskeørne ved Hjarbæk Fjord lør. 25/8 Kl. 9-12. Brunbankevej i Kølsen. Vi går ad naturstien ud til den gamle jernbanebro ved udmundingen af Skals Å. Her fisker fiskeørnene ofte i august. Hvis ørnene ikke er ved udmundingen, kører vi ca. kl. 10.30 til rensningsanlægget ved Skals Enge. Her sidder ørnene ofte på pælene bagved anlægget. Turledere: Gitte og Kaj Jensen (tlf. 23 28 19 42).

Gåsetur til Agger Tange fre. 31/8 Kl. 20. Den første p-plads på højre hånd, når man kører ud af tangen. Vi skal overvære, at tusindvis af grågæs går til overnatning i lagunen på Agger Tange. Mens vi venter på, at gæssene skal komme, vil vi nyde de mange stære, som er i området. Forhåbentlig kan vi opleve en mini-sort sol. Turledere: Erling Andersen (tlf. 97 93 64 27/30 23 64 27), Elly Hansen og Hans Henrik Larsen.

Havtræk ved Thys vestkyst søn. 16/9 Kl. 7. I september er der højsæson for havfugletræk af f.eks. kjoer og suler; er vi heldige måske også skråper og stormsvale. Trækket er afhængigt af vindretning og vejrforhold, så vi beslutter først aftenen før, hvor vi mødes. Hvis du vil med på turen, så kontakt turlederen aftenen før. Turleder: Frits Rost (tlf. 31 38 12 11).

Naturskolens Dag ved Hald søn. 9/9

Kl. 11-15. Naturskolen ved Hald, Ravnsbjergvej 71, Viborg. Naturskolen ved Hald vil i år afholde Naturskolens Dag. En række foreninger vil deltage i arrangementet, og DOF Nordvestjylland vil have sin egen lille stand, hvor der vil være fuglerelaterede aktiviteter for hele familien. Arrangør: Ole Lilleør (tlf. 20 78 95 87).

Hanstholm/Roshage søn. 30/9 Kl. 8. P-pladsen ved Roshagemolen. Med de rette vejrtilingelser ses havfuglene fint fra Roshage. Foruden suler, kjoer og mallek håber vi på overraskelser, f.eks. sabinemåge, stormsvale og skråpe. Vi runder også havnen og kigger efter gråvinget og hvidvinget måge. Turen sluttet med en tur i fyrhaverne, hvor der er chance for sjældenheder, som fuglekongsanger, rødtoppet fuglekonge eller hvidbrynet løvsanger. Turleder: Jan S. Kristensen (tlf. 81 75 90 40).

Agerø, Mors lør. 6/10 Kl. 8-14. P-pladsen Agerøvej 32. Turens mål er Holmene og Stenklipperne, hvor vi kan opleve højarktiske vadefugle, bjerglærker og muligvis vandrefalk. Målet nås kun ved lavvande. Hvis vi ikke kan nå derud, besøger vi i stedet Fugleværnsfondens skjul, Østagerøs strandenge og måske Sydagerø, og turen afsluttes kl. 12. Turen er anstrengende. Husk gummistøvler, tørre sokker og evt. en vandrestav. Kontakt turlederen for samkørsel fra Viborg. Turleder: Eyvind Lyngsie Jakobsen (tlf. 86 67 16 46).

Nors Sø søn. 14/10 Kl. 9. Bålpladsen ved sydvestenden af søen ved Vilsbøl Plantage. Vi går langs søen til fugletårnet, hvor der er chancer for bl.a. stor og lille skallesluger, toppet lappedykker og måske nordisk lappedykker. Havørnen er en flittig gæst ved søen. Tilbageturen går gennem skoven, hvor vi ser på småfuglene. Turledere: Jan S. Kristensen (tlf. 81 75 90 40) og Poul Holm Pedersen (tlf. 24 83 80 92).

Traneovernatning i Vejlerne lør. 20/10 Kl. 16. Kraptårnet øst for Bygholm Vejle. Vi skal opleve store flokke af traner, der går til overnatning på Bygholm Vejle. Foruden traner er der mulighed for vandrefalk, havørn, gæs og ænder. Turleder: Søren M. Krag (tlf. 40 29 29 83).

Uglelyt i Ø Bakker og Velds Krat ons. 7/11 Kl. 17. P-pladsen på Rydalsvej ved Ø Bakker. Der er chance for at høre natuglen tude, og måske er vi heldige at se skovhornugle. Man kan lære mere om natuglens liv, og turlederne vil fortælle om varsler og overtro i forbindelse med ugler. Uglernes aktivitet er afhængig af vejret. Regn og blæst er ikke optimalt. Tag bestik af vejret eller kontakt turlederne. Husk vandtætte støvler og lommelygte. Turledere: Thorkil Brandt (tlf. 87 50 80 40/30 25 53 04) og Lars Mogensen (tlf. 31 95 18 05/86 65 36 14).

Gråmejserne

Hverdags-
TURE

Hvis du vil vide mere om turene, foreslå nye ture eller have kørelighed, så kontakt turlederen eller en af kontaktpersonerne: Anni Oappelstrup (tlf. 97 53 89 00/28 93 10 72), Erling Andersen (tlf. 97 93 64 27/30 23 64 27) og Karsten Hansen (tlf. 86 65 90 31/40 47 89 24).

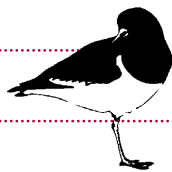
Agger Tange tir. 14/8 Kl. 8-12. P-pladsen ved færgelejet ved Agger Tange. I august kan Agger Tange være et mylder af vadefugle, især hvis der er lavvandet i lagunesøen. Desuden er der chance for suler og kjoer langs kysten og måske både vandrefalk og dværgfalk. De sidste par år har der også været skestørke på tangen. Turleder: Erling Andersen (tlf. 97 93 64 27/30 23 64 27).

Sydvestjylland

LOKAL

DOF Sydvestjylland

Kontakt:

Jens Rye Larsen. Idrætsvænget 11. 6855 Outrup. Tlf. 61 77 19 47
E-mail: jensryelarsen@gmail.com

Se også www.dofsydvest.dk

TURE

Vadefugle ved Blåvand lør. 11/8 Kl. 6. P-pladsen ved Blåvand. Turen er udformet som et kursus i bestemmelse af flyvende vadefugle. Kendetegnene gennemgås og demonstreres på de fugle, der trækker forbi. Kurset slutter, når trækket stopper, måske med ringmærkning. Der kan arrangeres overnatning på fuglestationen. Tilmelding senest 2 dage før. Ring, sms eller mail til en af turlederne: Henrik Böhmer (tlf. 22 30 22 44/bohmern@hotmail.com) eller Kim Mogensen (tlf. 40 59 22 44/7200grind@gmail.com).

Saltvandssøen/Rickelsbüllet Koog lør. 18/8 Kl. 8 på Grønttorvet i Esbjerg eller kl. 8.30 på p-pladsen i skoven lige nord for Ribe. Vadefugletrækket er på sit højeste, så vi forventer mange rastende i området. Mon ikke vi også ser en hedehejre eller to. Måske også sølvhejre. Husk pas. Tilmelding senest 2 dage før. Ring, sms eller mail til en af turlederne: Sven Bødker (tlf. 40 62 13 70/laerkecb@gmail.com) eller Søren Peder Nielsen (tlf. 40 87 58 82/soren-p@esenet.dk).

Tårnenes dag søn. 19/8 Den årlige, landsdækkende konkurrence om at se flest fugle fra et fugletårn eller et udsigtspunkt. Se mere på dofsydvest.dk.

Mandø lør. 8/9 Kl. 10. Grønttorvet i Esbjerg. Turens mål er Mandø, men hvis vi må vente på tidevandet, kan vi eventuelt se, hvad der rører sig i Sneum Digesø. Tilmelding senest 2 dage før. Ring, sms eller mail til en af turlederne: Sven Bødker (tlf. 40 62 13 70/laerkecb@gmail.com) eller Søren Peder Nielsen (tlf. 40 87 58 82/soren-p@esenet.dk).

Naturens Dag søn. 9/9 Naturpleje og fugletur på Rømø Kl. 8-13. P-pladsen for enden af Stormengevej/Rimmevej. Se mere under Sønderjylland, "Reservaterne".

Blåvandshuk lør. 29/9 Kl. 8. P-pladsen ved Blåvand Fyr. Det er tid til havobservationer og kratlusk ved landets vestligste punkt. Måske sker der også noget spændende på fuglestationen. Tilmelding senest 2 dage før. Ring, sms eller mail til en af turlederne: Michael Gammelholm Jensen (tlf. 21 20 7773/miga@esenet.dk) eller Kim Mogensen (tlf. 40 59 22 44/kim.mogensen@mvb.net).

Langeland søn. 7/10 Kl. 7. Grønttorvet i Esbjerg. Vi håber på en pæn trækdag med rovfugle og småfugle. Skulle det svigte, kigger vi på nogle af de andre spændende fuglelokalteter. På hjemvejen gør vi holdt ved Brændegårdssøen, hvor havørnen lader sig se på nært hold. Tilmelding senest 2 dage før. Ring, sms eller mail til en af turlederne: Sven Bødker (tlf. 40 62 13 70/laerkecb@gmail.com) eller Søren Peder Nielsen (tlf. 40 87 58 82/soren-p@esenet.dk).

Filsø lør. 17/11 Grønttorvet i Esbjerg kl. 8 eller ved indkørslen til Filsø Avlsgård fra vest (Kærgårdvej) kl. 8.45. Den sydlige del af søen har sandsynligvis stået under vand i sommeren, mens den nordlige er under opfyldning. Hvordan ser søen ud, og hvordan tager fuglene mod herlighederne? Tilmelding senest 2 dage før. Ring, sms eller mail til en af turlederne: Sven Bødker (tlf. 40 62 13 70/laerkecb@gmail.com) eller Søren Peder Nielsen (tlf. 40 87 58 82/soren-p@esenet.dk).

Sønderjylland

LOKAL

DOF Sønderjylland

Kontakt:

Formand

Gert Fahlberg. Sottrupskov 10. 6400 Sønderborg. Tlf: 74 46 83 21
E-mail: gert.fahlberg@bbsyd.dk

Ture

Karl Schlichter. Nørremark 36. 6230 Rødekro. Tlf: 74 66 13 96
E-mail: karl.schlichter@privat.dk

Panurus

Gabor Graehn. Nyvang 10. 6400 Sønderborg. Tlf: 74 43 63 09
E-mail: gaborgraehn@gmail.com

MØDER

Ringmærkning af rovfugle tor. 25/10 Kl. 19-21.30. Kulturhuset Bispen, Månen. Zoologisk Museums ringmærkere Lars Ulrich Rasmussen og Kim Skelmose Madsen fortæller om deres erfaringer med ringmærkning af rovfugleunger; rød glente og havørn.

TURE

Nørresøen sydvest for Tønder lør. 11/8 Kl. 9.30. P-pladsen ved Lægan ved Vidåen. Vi vil se, hvad Nørresøen byder på i august. Turleder: Inger Sønnichsen (tlf. 23 62 99 34).

Aftentur til Trillen tir. 14/8 Kl. 19-21. P-pladsen lige før Høruphav. Vi kigger efter vadefugle, ænder og gæs. Skægmejsen er hørt tidligere år. Ring om samkørsel. Turleder: Kaj Abildgaard (tlf. 74 42 50 05).

Tårnenes Dag ved Hindemade søn. 19/8 Kl. 6-13. Fugletårnet ved Hindemade, Haderslev. Medlemmer af DOF Sønderjylland bemande tårnet, og vi konkurrerer med andre tårne om at se flest fuglearter. Konkurrencen er for sjov, og alle er velkomne til at kigge forbi og få en snak om fugle. Kontakt: Elisabeth Bech (tlf. 20 40 69 19).

Frøslev Mose lør. 25/8 Kl. 13-16. P-pladsen ved madpakkehuset for enden af Ladevej (indkørsel via Pluskærvej). Vi ser på de fugle, der er i mosen. Vi slutter af med hyggeligt samvær i madpakkehuset. Husk vandtæt fodtøj. Turledere: Helle Regitze Boesen (tlf. 40 78 16 20) og Elisabeth Bech (tlf. 20 40 69 19).

Schlüttsiel i Hauke Haien Kog i Nordtyskland lør. 15/9 Kl. 9. P-pladsen ved svømmehallen i Tønder. Vi kører til det flotte naturområde Schlüttsiel ved det nordtyske Vadehav. Det bliver spændende at se, hvad Vadehavet og den store sø inden for digerne byder på af ænder, gæs, vadefugle og rovfugle. Husk pas og forplejning. Turleder: Inger Sønnichsen (tlf. 23 62 99 34).

Formiddagstur til Trillen søn. 16/9 Kl. 9-11.30. P-pladsen lige før Høruphav. Vi ser på forskellige ænder og eventuelt vadefugle. Turleder: Kaj Abildgaard (tlf. 74 42 50 05). Ring om samkørsel.

Oldenor lør. 29/9 Kl. 9-11.30. P-pladsen på sydsiden i den østlige ende af Oldenor. Vi har før haft sølvhejre, havørn og fiskeørn samt en masse ænder på denne tur. Turledere: Gabor Graehn og Hans J. Leth Hansen (tlf. 63 12 33 44). Ring om samkørsel.

Åbent hus ved Ballum Sluse søn. 30/9 Kl. 10-13. Ballum Sluse. De sidste vadefugle er her måske stadig. Desuden forskellige ænder i pæne antal. Måske kan vi se havørn og vandrefalk. Alle er velkomne. Bliv så længe du har lyst. Turleder: Karl Schlichter (tlf. 74 66 13 96/21 45 09 13).

Emil Nolde og "Sort Sol" i den tyske marsk søn. 30/9 Kl. 14-19.30. P-pladsen ved Nolde Museet, 25927 Seebüll/Neukirchen. Vi besøger først Emil Nolde Museum og får en snak om Noldes ekspressionistiske kunst. Derefter kører vi til Gotteskoog, hvor vi går en tur. Forhåbentligt kan vi slutte af med at beundre stærenes opvisning, sort sol. Husk pas, mad og euros. Turledere: Elisabeth Bech (tlf. 20 40 69 19) og Helle Regitze Boesen (tlf. 40 78 16 20).

Sandbjerg Sø og Varnæs Stormose lør. 20/10 Kl. 9.30-12. P-pladsen ved Sandbjerg Slot. Normalt findes der omkring 20 arter ved hver lokalitet, især mange ænder. Turledere: Vera Jessen (tlf. 74 44 20 72) og Hans Jørgen Leth Hansen (tlf. 29 78 69 70).

Gråsten Søerne ons. 14/11 Kl. 9-11.30. P-pladsen ved Slotshaven, Gråsten Søerne. Mange arter, nogle i tusindvis. Turleder: Anker Hansen (tlf. 22 66 02 15). Ring om samkørsel.

RESERVATERNE

Naturens Dag søn. 9/9 Naturpleje og fugletur på Rømø Kl. 8-13.30. P-pladsen for enden af Stormengevej/Rimmevej. Fugletrækket er på sit højeste. Mange småfugle forlader landet netop nu, mens gæs, ænder og vadefugle har travlt med at æde. Vi kan smage på salturt, som står i strandkanten. Efter natur- og fugleoplevelser venter der, for de der har lyst, lidt praktisk arbejde med naturpleje. Småtræer skal fælles og skidt skal fjernes. Vi håber, du vil give en hånd med. Børn er velkomne. Vi sørger for affaldssække og en forfriskning til pausen. Medbring selv kikkert, arbejdshandsker, praktisk tøj og evt. en sav/grensaks. Tilmeld dig til helle@hjorth-freelance.dk.

Store klippedag i Søgård Mose lør. 15/9 Kl. 13-17. Søgård Mose. Vi rydder opvækst i mosen i hyggeligt samvær. Arrangør Egon Iversen tager kage med til pausen, og vi plejer at nyde en forfriskning i løbet af dagen. Alle er velkomne. Husk fornuftig påklædning, vandtæt fodtøj, siddeunderlag og kaffe. Tilmelding senest 13/9 til e.iversen@stofanet.dk eller på tlf. 74 41 57 19.

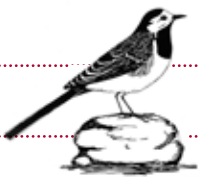

Tårnenes Dag

Søndag den 19. august kl. 6-13

afholdes Tårnenes Dag fra fugletårne landet over. Der konkurreres på livet løs, om hvem der ser flest arter. Ind til videre er der planlagt arrangementer i Vestjylland, Sønderjylland, Sydvestjylland, Sydøstjylland, Nordsjælland og Vestsjælland. Se nærmere her på lokalsiderne eller på din lokalafdelings hjemmeside. Alle er velkomne til at være med.

DOF Fyn

Kontakt:

Formand

Henrik Kalckar Hansen . Norddalen 27 . 5260 Odense S
Tlf. 30 70 90 38 . E-mail: kalckar@webspeed.dk

Eskursionsudvalg

Michael Mosebo Jensen . Gammel Højmevej 104 . 5250 Odensen SV.
Tlf. 26 82 07 29 . E-mail: mmj@doffyn.dk

TURE

Begyndertur med fokus på vadefugle søn. 19/8 Kl. 8. P-pladsen på højre side af Olundgårds Inddæmningen. Odense Fjord huser mange vadefugle, og et af de mest publikumsvenlige steder er området ved Ølundgårds Inddæmning. Vi mødes på p-pladsen og går herfra ned til fugletårnet. Tilmelding til turlleder Dieter Maaszen (tlf. 66 16 68 61).

Træktur til Sydlangeland søn. 9/9 Kl. 6.30. Dovns Klint. Der lægges ud med gule vipstjerter, svaler og skovpibere, hvorefter der gerne skulle komme nogle rovfugle over klinten. Vi håber på fiskeørn, lærkefalk og hvepsevåger. Tilmelding til turlleder Kell Grønborg (tlf. 66 15 08 50/20 91 15 06).

Træktur til Sydlangeland søn. 7/10 Kl. 7. Dovns Klint. Denne gang gælder det musvågetrækket, men der er chance for meget andet, bl.a. rød glente, vandrefalk, blå kærhøg og ikke mindst bramgæs. Tilmelding til turlleder Kell Grønborg (tlf. 66 15 08 50/20 91 15 06).

RESERVATERNE

Åbent Hus i Gulstav Mose søn. 2/9 Kl. 10-14. P-pladsen i svinget ved Gulstavvej. Fugleværnsfondens lokale arbejdsgruppe står klar i fugletårnet ved Gulstav Mose med kikkerter, teleskoper og hjælp til artsbestemmelse af de mange fugle, man i denne tid kan opleve trække sydover mod varmere himmelstrøg. Rovfugletrækket er så småt i gang med hvepsevåge og spurvehøg. Også gule vipstjerter over tårnet.

Ænder og gode historier i Bøjden Nor lør. 8/9 Kl. 10-13. Bjergandeskjulet. Se skiltning på p-pladsen for enden af Dyndkrogvej. I Klydeskjulet kan du se fuglene på nært hold i teleskoperne. Der er flokke af viber og hejler i noret, og de sidste vadefugle fouragerer inden trækket. Også gravand, gråand, pibeand, knarand, krikand, spidsand, taffeland og trolldand. Arrangører: Gunnar Jørgensen, Per Havlit og naturvejleder Allan Gudio Nielsen.

Fugletræk over Sydlangeland søn. 23/9 Kl. 10-15. P-pladsen ved Gulstav Mose. I denne tid raster mange småfugle i Fugleværnsfondens reservat Gulstav Mose. Efter et besøg i fugletårnet går vi gennem Gulstav Vesterskov til stranden og videre til Dovns Klint. Ved godt vejr kan vi opleve et flot rovfugletræk. Efter frokost tager vi til Tryggelev Nor, som byder på vadefugle, ænder og rovfugle. Turlleder: Naturvejleder Allan Gudio Nielsen (tlf. 20 89 09 09).

Tre søndage i løbet af efteråret inviterer Fugleværnsfondens frivillige arbejdsgruppe til åbent hus i fugletårnet på Nyord Enge, hvor du blandt andet kan opleve gæs, rovfugle og massevis af svaler. Her er det digesvaler, der raster på telefonledningerne. Foto: Peter Vadum

Storstrøm

DOF Storstrøm

Kontakt:

Michael Thelander . Løjtoftevej 175 . 4900 Nakskov . Tlf. 54 92 83 46
E-mail: m.thelander@post.tele.dk

MØDER

Mandagsmøder i Næstved Kl. 19. Fritidscentret, H. C. Andersensvej 24, Næstved. Parkering ved Fritidscentret, ikke ved Boligselskabet. Kontakt: Finn Jensen (tlf. 51 31 17 39), Anne-Marie K. Hansen (tlf. 62 61 36 26), Lisbeth Petersen (tlf. 29 91 47 11).

17/9: Emnet er endnu ikke tilrettelagt. Se Strømstæren eller hjemmesiden.

29/10: Mogens Hansen fortæller og viser billeder fra Maribo-søerne og andre steder på Lolland.

26/11: Emnet er endnu ikke tilrettelagt. Se Strømstæren eller hjemmesiden.

Havesangeren er med sin gråbrune fjerdragt den mindst iøjnefaldende af de danske sangere, men den har en smuk sang.
Foto: John Larsen

Tirsdagsmøder i Allerslev Kl. 19. Allerslev Gl. Skole, Enghavevej 2b, Allerslev. Kontakt: Holger Jensen (tlf. 55 99 63 45).

9/10: Leif Schack Nielsen vil fortælle om sit virke med fotografering af fugle.

6/11: Uffe Nielsen vil tale om Maribosøerne og Hyllekrog.

4/12: Ordet er frit.

Torsdagsmøder i Haslev Kl. 19.30. Haslev Bibliotek, lokale 2, Jernbanegade 62, Haslev. Kontakt: Leif Tureby (tlf. 56 31 60 95).

25/10: Steen E. Jensen fortæller om fugle fra ind- og udland.

8/11: Bo Tureby fortæller om fugle på min vej.

TURE

Flagermusetur i Rådmandshaven fre. 31/8 Kl. 19/20.30. P-pladsen udenfor kommunekontoret i Næstved. Når natten falder på og månen lyser, kommer flagermusen frem. Trods uhyggelige historier og sagn er flagermusen et fascinerende dyr. Med detektor vil vi finde og artsbestemme dyrene; der er nemlig mange arter i Danmark. Kl. 19 kan man bygge flagermusekasser. Prisen er 25 kr. pr. kasse. Selve turen starter kl. 20.30. Tilmelding til kassebygningen er nødvendig af hensyn til materialeindkøb. Senest 29/8 til Lars Christoffersen (tlf. 23 29 90 63/lars.walsted@gmail.com).

Bavnehøj Fritidsområde søn. 7/10 Kl. 10-14. P-pladsen ved indkørslen til grusgraven. Området, som fremover vil blive omtalt som Bavnehøj Fritidsområde, er en del af den tidligere grusgrav ved Nørre Vedby, som nu er frigivet. Der er anlagt stier, opsat borde og bænke, shelters, labyrint med 680 meter gange. Da området er forholdsvis nyt, er det ekstra spændende at se, hvad der er at finde. Der er opsat fuglekasser for at tiltrække forskellige arter og der er flere større søer i området, hvor ænderne er begyndt at opholde sig. Turleder: Benny Steinmejer (tlf. 2514 39 39).

RESERVATERNE

Baltic Flyway Rovfugledage ved Hyllekrog P-pladsen ved foden af Hyllekrog. I løbet af efteråret følger vi rovfugletrækket over Saksfjed/Hyllekrog. Området er et af Skandinavien's bedste steder for et imponerende rovfugletræk. Der bliver også tid til lidt kratlusk i Saksfjed. Turleder: Naturvejleder Allan Gudio Nielsen (tlf. 20 89 09 09).

Søndag 26/8 kl. 9-16

Torsdag 30/8 kl. 10-15

Søndag 2/9 kl. 9-16. Det er Hvepsevågens Dag!

Torsdag 6/9 kl. 10-15

Torsdag 13/9 kl. 10-15

Torsdag 20/9 kl. 10-15

Torsdag 27/9 kl. 10-15

Torsdag 4/10 kl. 10-15

Lørdag 6/10 kl. 10-15

Baltic Flyway Åbent hus på Nyord Enge Kl. 10-13. Fugletårnet på Nyord, ca. 1. km efter broen fra Møn til Nyord. Fugleværnsfondens arbejdsgruppe på Nyord Enge står klar i fugletårnet med teleskoper, kikkerters og viden om fuglene. Fugletårnet på Nyord er et af de bedste i Danmark. Det er i to etager, og der er mulighed for at komme i tørvej mens man kigger på fuglene. Der er platform til kørestolsbrugere ved tårnet og ved Hyldevang.

Virvar af trækfugle søn. 2/9: Nyord et vigtigt knudepunkt på trækrueten mellem overvintringsområderne i syd og yngleområderne i nord, hvepsevågen er på vejsydover, og store flokke af ænder, gæs og vadefugle kan opleves på engene og havet omkring. Og så er luften fyldt med svaler.

Lyden af gæs søn. 7/10: Store flokke af især grågæs og bramgæs kan både ses og høres. Fra fugletårnet er der et godt udsyn over strandengene, og med lidt held ser vi den lille dværgfalk på jagt efter småfugle lavt over engene.

Gæs og rovfugle søn. 4/11: Fra fugletårnet er der et godt udsyn over strandengene, som i denne tid både byder på masser af gæs og vinterrovfugle som blå kærhøg, fjeldvåge og naturligvis havørn.

Naturens Dag søn. 9/9 Høsttur til Ravnstrup Sø Kl. 10-13. P-pladsen ved Ålehusvej (ved indkørslen til nr. 12). Ålehusvej ligger 2 km vest for Herlufmagle mellem Ringsted og Næstved. Naturens Dag fejres med en høsttur. Vi ser admiralerne flokkes på nedfaldsfrugt og ænder søge asyl i den jagtfriske sø, mens de første efterårsgæster som fiskeørn og kvækerfinke måske lægger vejen forbi. Vi slutter af med cowboykaffe og snobrød ved shelteret.

DOF Vestsjælland

Kontakt:

Formand

Rolf Lehrmann . Egevangs Allé 18 . 4180 Sorø
Tlf. 57 83 58 89/30 45 70 35 . E-mail: rolf.lehrmann@gmail.com

Lokalbladet Bladsmutten

Redaktør Henrik Baark . E-mail: bladsmutten@mail.dk

MØDER

Fuglefotos fra ind- og udland tor. 25/10 Kl. 19.30. Haslev Bibliotek, lokale 2, Jernbanegade 62, Haslev. Steen E. Jensen viser billeder og fortæller. Medbring kaffe/te. Kontakt: Leif Tureby (tlf. 56 31 60 95).

Kan landbrug og skovbrug gå hånd i hanke med naturbeskyttelsen? ons. 7/11 Kl. 19-21.30. Sorø Kultur og Fritidscenter, Frederiksvej 27, Sorø. Ved Henrik Wejdling. Landskabet er lige dele naturspor og kulturspor, og alt, hvad vi gør, påvirker landskabet. Mangel på handling påvirker også. Enge og overdrev gror til, hvis vi ikke græsser dem. Samtidig forsvinder de sjældne planter, hvis vi gøder. Naturbevarelsen har i de sidste 100 år været praktiseret gennem fredninger, der har skullet værne om de svindende naturpletter i landskabet. Men udvejen er intelligent planlægning af et landbrug og skovbrug, der også leverer artsmangfoldighed. Foredraget garneres med eksempler på, at det kan lade sig gøre til fordel for både jordejere og natur.

Fugle på min vej tor. 8/11 Kl. 19.30. Mødested: Haslev Bibliotek, lokale 2, Jernbanegade 62, Haslev. Bo Tureby viser billeder og fortæller. Medbring kaffe/te. Kontakt: Leif Tureby (tlf. 56 31 60 95).

TURE

Ture til Borreby Mose Mødested: Borreby Gods ved laden. Vi går rundt i området ved mosen og Skælskør Fjord. Turleder: Anders Jakobsen (tlf. 58 19 66 41).

Søndag 12/8: Kl. 9. Vi lytter efter skægmejsse og vandrikse, som nu har store unger. Der er mulighed for iagttagelse af rørhøg, der træner unger. Mange ænder, gæs og vadefugle.

Søndag 16/9: Kl. 10. Trækket er nu godt i gang sydpå. Mange ænder, gæs og vadefugle. Måske fortsætter vi til Stignæs for at se hvepsevåge og fiskeørn.

Søndag 7/10: Kl. 10. Der er stadig mange vadefugle, ænder og gæs. Der fortsættes måske til Stignæs for at se af rovfugletræk.

Søndag 4/11: Kl. 10. Stadig mange ænder, gæs og vadefugle. Gode muligheder for blå kærhøg og fjeldvåge.

Rovfugleture ved Jyderup Kl. 10. P-pladsen over for Bromølle Kro. Fra Bromølle Kro kører vi ud til Skarresø, Lille Åmose, Tissø og andre lokaliteter. Turleder: Gerth Nielsen (tlf. 24 98 34 66).

Søndag 2/9

Søndag 7/10

Søndag 4/11

Tårnernes Dag søn. 19/8 Se www.dof-vestsjælland.dk.

Skåne lør. 25/8 Kl. 8-20. Vi samles ved Kalundborg Vandrerhjem, fordeler os i så få biler som muligt og kører til Skåne. Vi satser på at køre igennem Fyledalen med flere ophold undervejs for at se kongeørne, glenter og andre rovfugle. Hvor vi i øvrigt kører hen afhænger af meldingerne fra Skåne. Pris: ca. 250 kr. Turen gennemføres med min. 8 tilmeldte. Nærmere program på www.dof-vestsjælland.dk. Turleder: Jens Boesen (tlf. 40 31 12 62).

Naturens Dag på Røsnæs søn. 9/9 Kl. 10-15. Naturskolen på Røsnæs. På Naturens Dag vil der være en lang række aktiviteter, bl.a. ringmærkning af fugle og fire guidede fugleture kl. 11, 12, 13 og 14. Se www.dof-vestsjælland.dk for eventuelle øvrige planlagte arrangementer på Naturens Dag. Arrangør: Jens Boesen (tlf. 40 31 12 62).

Kongskildemarked lør. 15/9 Byg din egen fuglekasse Kl. 12-17. Kongskilde Friluftsgård, Skælskørvej 34, Sorø. I forbindelse med det årlige Kongskildemarked kan du bygge din egen fuglekasse, som du får med hjem. Pris 25 kr. pr. kasse. Du kan også deltage i konkurrencen "Gæt en fugl". Henrik Wejdling arrangerer tur til Tystrup Sø for at kigge efter fiskeørn. Arrangører: Mette Lauritzen, Henrik Wejdling, Søren Harding m.fl.

Seniortur til Omø man. 1/10 Kl. 9.45. Stignæs Færgehavn. Sejlturen til Omø varer 1 time. Johannes Bang vil føre os rundt på øen og fortælle om sine oplevelser og erfaringer med ringmærkningen her. Vi spiser vores madpakke i Cafe Loen, hvor der også serveres kaffe/kage. Vi kigger på miljøet omkring gadekæret, inden vi går ud til Fyret og langs kysten. Vi sejler retur kl. 16 og er i Stignæs Havn kl. 17. Pris: 250 kr. Tilmelding til Henrik og Kirsten (tlf. 57 82 02 30). Turledere: Johannes Bang, Henrik Baark og Kirsten Laursen.

Trækfugledag ved Storebælt søn. 14/10

Kl. 11-14. Fra tre udvalgte steder på Vestsjælland skal vi undersøge, hvordan fuglene foretager deres træk over Storebælt og videre sydpå. De tre steder er Flasken ved Reersø, Halsskov Rev og Stignæs. Kontaktperson: Henrik Wejdling (tlf. 51 26 90 56).

Mødested 1: Fugletårnet ved Flasken ved Reersø

Mødested 2: Brofæstet ved Storebæltsbroen ved Halsskov Rev. Parkering kan ske ved Revhuset

Mødested 3: Stignæs Færgehavn på molen

Flasken og Vejlen ved Reersø lør. 27/10 Kl. 10-14. Kalundborg Vandrerhjem. Vi fordeler os i bilerne for at køre til Flasken, hvor vi forhåbentligt kan opleve trækkende rovfugle. Herefter kører vi til havnen, hvorfra vi går ud på Sylterne for at se på vadefugle, måger og ænder i Vejlen. Arrangør: Jens Boesen (tlf. 40 31 12 62).

Tissø lør. 17/11 Kl. 10. Kalundborg Vandrerhjem. Vi fordeler os i bilerne og kører til den sydlige ende af Tissø. Efter et ophold her kører vi til Fugledegård, hvor vi går en tur i det nye 'spor i landskabet'. Begge steder vil der forhåbentlig være masser af svaner og gæs. Arrangør: Jens Boesen (tlf. 40 31 12 62).

Naturens Dag

Søndag den 9. september

afholder Danmarks Naturfredningsforening og Friluftsrådets Naturens Dag over hele landet. DOF støtter op om denne mærkedag for naturoplevelser, som har til formål at åbne naturen for børn og voksne. Der er særligt fokus på at få børn ud i naturen. Børn der bruger naturen er glade og sunde, og de vokser op som ansvarlige voksne, der ønsker at bevare og beskytte naturen. Undersøgelser viser, at børn i dag kun er halvt så meget i naturen, som deres bedsteforældre var, da de var børn.

I år er temaet for Naturens Dag "Smag på naturen". Ind til videre er der planlagt DOF-arrangementer på Rømø, ved Ravnstrup Sø, på Røsnæs og i Østjylland. Se nærmere her på lokalsiderne eller på din lokalafdelings hjemmeside. Hvis du selv har lyst til at lave en fugletur eller et andet arrangement på dagen, kan du tilmelde dig på naturensdag.dk. Send også meget gerne en mail til tina.moller@dof.dk med de relevante oplysninger, så sørger vi for, at dit arrangement annonceres på hjemmesiden for Naturens Dag.

DOF Bornholm

Kontakt:

Formand

Carsten Andersen . Bagå 1. 3790 Hasle . Tlf. 56 96 22 40
bornholm@dof.dk

Lokalbladet "Gaddisj"n

E-mail: lclomme@mail.dk . www.dof-bornholm.dk

MØDER

DOFbasen og 26.000 traner tor. 4/10 Kl. 19. Bornholms Centralbibliotek. Mødet har to emner. For det første skal vi snakke om DOFbasen og se på, hvordan man indtaster sine iagttagelser direkte på nettet. Vi giver gode tips. For det andet kan du se flotte fotos og få del i en stor oplevelse ved Hornborgasjön, nemlig de titusindvis af traner, som en gruppe medlemmer oplevede på en tur i foråret. Også urfugle, spætter og lappedykkere. Foreningen giver te, kaffe og kage.

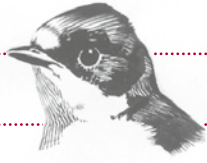
TURE

Svaneke/Årsdale lør. 18/8 Kl. 8.30-10.30. Svaneke Havn over for pølsevognen. Ruten er kysten sydover: Svaneke Fyr, Kirreskær, Frenneodde og Grisby. Nord for Årsdale vender vi om og går tilbage til udgangspunktet. Vi forventer at se vadefugle, andefugle, måger, sangere og måske karmindompap. Vi vil også kigge lidt på planteverdenen. Turen er på ca. 4 km. Turledere: Frank Pauck og Eilif S. Bendtsen (tlf. 23 48 80 04).

Galløkken: Natur i bynære omgivelser søn. 16/9 Kl. 9-11. P-pladsen ved Rønne Vandrerhjem. Galløkken byder året rundt på spændende fugleoplevelser. Om efteråret er området et godt rastested for småfugle på vej mod sydligere himmelstrøg. Vi håber at kunne se stenpikkere, fluesnappere, rødstjarter og sandsynligvis mange sangere og finker i krattene. Der er desuden rastende fugle på kysten, lokale ynglefugle og hvis vi er heldige spætter, træløbere og rovfugle. Turleder: Per C. Pedersen (tlf. 56 95 58 28).

Fugletur til "månen" søn. 4/11 Kl. 10. P-pladsen for enden af Glasværksvej (går mod vest fra Fælledvej lige syd for Hasle). Til månen? Nej ikke helt, men vi starter ved "Kullatippan" syd for Hasle, der bestemt ligner et månelandskab. Turen går videre langs Hasle Sydstrand til Hasle Havn og tilbage til start via skoven. Vi kan se en del overvintrende fugle. Turen varer et par timer. Turleder: Karsten Rasmussen (tlf. 56 96 52 27/24 67 92 06).

DOF Nordsjælland

Kontakt:

John Dreyer Andersen . Bakkebo 19 . 3550 Slangerup . Tlf. 47 33 59 75
E-mail: formand@dofnordsj.dk

TURE

Gør en forskel

Bliv mentor for et medlem i DOF Nordsjælland. Læs mere om vores nye spændende projekt på dofordsj.dk

Onsdagstur i Gribskov 15/8 Kl. 8-12. Kagerup Station. Vi går en tur og ser på årstidens fugle i skoven. Kontakt: Peter J. Petersen (tlf. 30 63 71 22).

Gilbjerg hoved søn. 26/8 Kl. 8-12. P-pladsen ved Gilbjerg på Tinke-
rup Strandvej. Turens indhold er afhængig af vind og vejr. Kontakt:
Jan Hjort Christensen (tlf. 30 58 07 35).

Melby Overdrev lør. 8/9 Kl. 8-11. Den store p-plads i det nordøst-
lige hjørne af Overdrevet. Vi ser bl.a. efter sortstrubet bynkefugl,
hedelærke og andre rastende eller trækkende fugle. Måske ven-
dehals. Ved frisk eller hård vind fra vest eller nordvest, vil vi også
tjekke havtrækkende fugle. Medbring gerne teleskop. Kontakt:
Michael Trasborg (tlf. 22 41 89 30).

Selsø og Østskoven lør. 15/9 Kl. 9.30-13. P-pladsen ved Selsø
Kirke. Vi kan se masser af ænder og gæs samt måske en havørn
eller to. Kontakt: John Andersen (tlf. 40 55 20 34).

Strødam Eng søn. 23/9 Kl. 9-13. P-pladsen på hjørnet af Gade-
vangsvej og Fruebjergvej. Vi går en tur langs Pøleåstien og ser på
småfugle. Ved søen ser vi på ænder, gæs og rovfugle. Kontakt: Erik
Mandrup Jacobsen (tlf. 40 40 06 18).

Onsdagstur i Gribskov 26/9 Kl. 9-12. Kagerup Station. Vi går en
tur og ser på årstidens fugle i skoven. Kontakt: Peter J. Petersen
(tlf. 30 63 71 22).

Julebæk Strand søn. 30/9 Kl. 9.30-15. P-pladsen ved restauranten
ved Julebæk Strand. Vi iagttager det indkomne træk fra Sverige
og forventer at se musvåge, spurvehøg, blå kærhøg og måske
dværgfalk. Kontakt: Per Ekberg Pedersen (tlf. 30 53 92 45).

Omø lør. 6/10 Kl. 11.45-16. Tag færgen fra Stignæs kl. 11, så møder
I Johannes på haven på Omø 45 min. efter. Færgen går tilbage kl.
16. På vejen til Omø følges I med rovfugletrækket og har mulighed

for havobservationer. På øen vil Johannes vise jer Omøs bedste
fuglesteder. Kontakt: Johannes Bank (tlf. 29 79 52 84).

Nivå rundt lør. 13/10 Kl. 9-12. Indgangen til Fugleværnsfondens
reservat i Nivå på Strandvejen. Temaet er trækkende rovfugle,
men også rastende småfugle i baglandet. Kontakt: Karsten
Vinding (tlf. 49 14 50 89).

Kronborg lør. 20/10 Kl. 9-12. Den store p-plads ved Kronborg. Ved
rigtige vindforhold er der med lidt held mulighed for trækkende
havfugle som lommer, sule, dykænder, måger, kjo ve og alkefugle.
Hvis der ikke er gang i trækket, går vi en tur i havneområdet og ser
på de rastende fugle. Kontakt: Ivan Olsen (tlf. 26 21 02 75).

Gribskov og Solbjerg Eng sø søn. 28/10 Kl. 9-13. P-pladsen ved
Kagerupvej for sydenden af Solbjerg Eng sø. Vi går først en tur
i skoven, hvor vi ser på småfugle. Derefter går vi ud til Solbjerg
Eng sø og ser på ænder og gæs. Turen er velegnet for begyndere.
Kontakt: Luise Stender (tlf. 20 28 72 73).

Kyndby Vig og Sømer Skov lør. 3/11 Kl. 9-12. P-pladsen lige før
Kyndbyværket. Vi går langs kysten til skoven og ser på gæs,
ænder og måske vintervadere. Mulighed for havørn. Sømer Skov
byder på småfugle. Kontakt: Arne Volf (tlf. 21 63 75 67).

RESERVATERNE

Tårnenes Dag på Nivå Bugt Strandenge søn. 19/8 Kl. 10-13.
Følg stien fra p-plads og cykelparkering ved Strandvejen. Der
konkurreres på livet løs i Danmarks fugletårne, om hvem der
ser flest arter denne dag. Fugleværnsfondens lokale arbejds-
gruppe står klar med teleskoper og notesbøger, men der er
også tid til en fuglesnak. Alle kan være med.

Åbent Hus på Nivå Bugt Strandenge søn. 16/9 Kl. 10-13. Følg
stien fra p-plads og cykelparkering ved Strandvejen. Fugle-
trækket fra nord er godt i gang. Fugleværnsfondens lokale
arbejdsgruppe står klar med fuglebøger og teleskoper, så du
kan komme helt tæt på fuglene. Kom, kig og spørg.

Formiddagsfugleture ved Nivå Kl. 10.30-13.30. Nivå Togsta-
tion. Vi følger årets gang ved Nivå og lytter til sang og kald fra
de fugle som lever i Nivås varierede natur. Turen er for alle,
som ønsker at lære lidt mere om vores hjemlige fugle og det
spændende dyre- og planteliv, som Nivå byder på. Turleder:
Allan Gudio Nielsen (tlf. 20 89 09 09).

Tirsdag 4/9 . Tirsdag 2/10 . Tirsdag 6/11

*Bestanden af toppet lappedykker i
Danmark er vokset i løbet af det 20.
århundrede på grund af fredning og en
lang periode med stigende antal søer
med mange småfisk. Foto: John Larsen*

DOF København

Vesterbrogade 140 . 1620 København V. kbh@dof.dk . www.dofkbh.dk

Fugleture for DOF Københavns medlemmer arrangeres af DOF Travel, Seniorudvalget, Køgegruppen og Roskildeguppen. DOF Travels rejser er annonceret andetsteds i bladet, mens de resterende ture er annonceret nedenfor. Alle ture kan ligeledes ses på vores hjemmeside, www.dofkbh.dk. Alle ture er gratis medmindre andet er angivet.

Betaling af turene

DOF Travel Københavnsafdelingen . Dansk Ornitologisk Forening
Vesterbrogade 140A, 1. sal . 1620 København V. . Giro 807 3333
E-mail: travel@dof.dk . www.doftravel.dk

Tirsdagsvagtens kontaktoplysninger

Træffetid: Hver tirsdag fra kl. 18.30-20.00 . Tlf. 33 28 38 00

For betaling af ture arrangeret af Grågæssene, Køgegruppen eller Roskildeguppen se særskilt afsnit.

SMÅTURE

Velegnet for
BEGYNDERE

Utterslev Mose søn. 19/8 Kl. 8-11. Hjørnet af Pilesvinget og Åkandevej. Mosens svømmefugle er i fokus. Måske begyndende returtræk af fiskeørn og hvepsevåge. Med lidt held rovterne. Turleder: Hanne Kapala (tlf. 22 57 01 21).

Kronborg lør. 25/8 Kl. 8-12. Kronborgs nordlige bastion, ca. 15 minutters gang fra Helsingør Station. Evt. træk af rovfugle og småfugle samt ænder og måger på havet. Turleder: Ivan Olsen

Gribskov ons. 29/8 Kl. 8-12. Kagerup Station. Mulighed for duehøg, sortspætte, fiskeørn og korsnæb. Turleder: Peter J. Petersen.

Ishøj Strand søn. 2/9 Kl. 11-13.30. Busstop ved Museet Arken, bus 128 fra Ishøj St. Vi går en tur langs havet og rundt om spidsen af tangen, mens vi ser efter småfugle i buske og krat, ænder på vandet og vadefugle i strandkanten. God mulighed for trækkende rovfugle og måske en skærpiber. Turleder: Troels M. Krogh (tlf. 30 20 91 17).

Borreby Mose søn. 9/9 Kl. 6 på Ballerup St. på busholdepladsen eller kl. 7.30 på landevejen gennem mosen. Turen varer til kl. 12. Der er mange ænder, gæs og vadefugle samt mulighed for rørhøg, fiskeørn og blandt småfuglene skægmejse. Turledere: Arne Volf (tlf. 21 63 75 67) og Morten Rasmussen.

Ølsemagle Revle lør. 15/9 Kl. 9-12.30. P-pladsen ved kiosken på dæmningen. Mulighed for rastende vadere, svømmeænder og ved

pålandsvind evt. kjoever og dværgmåger. Turleder: Frands E. Jensen (tlf. 22 75 40 64).

Præstø Fed søn. 23/9 Kl. 6-12. Tur i privatbiler. Vi mødes kl. 7 på p-pladsen ved campingpladsen (p-afgift). Fra p-pladsen går vi langs stranden, hvor der ved sydlige og østlige vinde kan være kjoever og dværgmåger, til den sydlige ende for at se på vadere og ænder. Også rovfugle. Turen er på 8-9 km. Ring til turleder Arne Volf (tlf. 21 63 75 67) og hør om pladser i bilerne eller meddel om du har ledige pladser.

Bolund Holm i Roskilde Fjord tir. 25/9 Kl. 9-12. P-pladsen på A6 overfor Lille Valbyvej. Vi går rundt om Bolund samt en tur rundt om Lille Valby og ser hvad årstiden kan byde på. Der kan være sumpet. Turleder: Arne Volf (tlf. 21 63 75 67).

Utterslev Mose søn. 30/9 Kl. 9-12. Hjørnet af pilesvinget og Åkandevej. Mosens andefugle, lappedykkere og måger. Måske en dag med trækfugle. Med lidt held skægmejse og korttået træløber. Turleder: Nikolaj Noel Christensen.

Hellebæk lør. 6/10 Kl. 9-13. P-pladsen ved Materielgården ved skoven. Mulighed for rastende og trækkende rovfugle samt småfugle. Evt. havørn og duehøg. Turleder: Vicky Knudsen.

Naturstien fra Veksø til Smørum søn. 14/10 Kl. 8-11.30. P-pladsen ved Veksø Station på sydsiden. Vi går en tur ud over de store enge og markområder ved Værebros å og ser hvad der rører sig. Husk vandtæt fodtøj. Turleder: Arne Volf (tlf. 21 63 75 67).

Vaserne og Furesø søn. 14/10 Kl. 9-12. Holte Station, Vejlesø-siden. Turen går langs bredden af Furesøen og rundt i Vaserne. Mulighed for isfugl, mange andefugle og almindelige skovfugle. Turleder: Bo Kayser.

Bolund Holm i Roskilde Fjord tir. 16/10 Kl. 9-12. P-pladsen på A6 overfor Lille Valbyvej. Vi går Bolund rundt og en tur rundt om Lille Valby og ser hvad årstiden kan byde på. Der kan være sumpet. Turleder: Arne Volf (tlf. 21 63 75 67).

Dragør Sydstrand søn. 21/10 Kl. 8-11.30. Batterivej, stien til Dragør Søbad. Vi kigger på trækkende og rastende andefugle og med lidt held trækkende dværgmåger og sene vadere. Turleder: Stefan Stürup (tlf. 30 82 81 92).

Solbjerg Engso lør. 27/10 Kl. 9-12. P-pladsen nord for søen på Solbjergvej. På søen rastende andefugle og i åen mulighed for vandstær og isfugl. I skoven almindelige skovfugle og måske invasionsarter. Turleder: Peter J. Petersen.

Damhussøen lør. 3/11 Kl. 10-12.30. Hjørnet ved Damhuskroen. På søen ses mange andefugle, måger og lappedykkere, i de tilstedende haver mulighed for mange forskellige småfugle, bl.a. korttået træløber. Turledere: Søren Sørensen og Vicky Knudsen.

Falsterbo og måske skånske søer tir. 6/11 Kl. 8.30. Åmarken Station på p-pladsen. Tur i privatbiler. For koordinering ring til John. Mulighed for sent træk af rovfugle evt. kongeørn og duehøg samt

duer og evt. invasionsarter som stor korsnæb og silkehaler. Ved svigtende træk kører vi ind til de nærmeste søområder. Turledere: John Speich (tlf. 36 78 54 19) og Chr. Ebbe Mortensen.

Kystagerparken tir. 13/11 Kl. 9-11. Åmarken Station på p-pladsen. Andefugle i Kalveboderne og drokler i parken. Turleder John Speich.

CYKELTURE

Vestamager og Klydesøen lør. 29/9 Kl. 8-12. Den røde låge for enden af Frieslandsvej. Vi kører rundt på diget og ser på andefugle og rastende vadere samt med lidt held vandrefalk og havørn fra de nye fugleskjul, der er bygget færdige og åbnet. Turleder: Stefan Stürup (tlf. 30 82 81 92).

Vestamager og Klydesøen søn. 7/10 Kl. 9-13. Vestamager Metrostation. Trækfugle og andefugle samt med lidt held vandrefalk og havørn. Turleder: Jan Nielsen.

Vestamager og Klydesøen søn. 4/11 Kl. 10-15. Vestamager Metrostation. Vi cykler af Kalvebod Fælled via Villahøj til den nordlige del af Klydesøen ved Sydmøllevej, herefter til det sydlige fugletårn. Vi ser efter rastende vade- og andefugle. Måske er der besøg af havørn og vandrefalk. Turleder: Jesper Sonne (tlf. 26 33 05 54).

SALTHOLM

Max. 10 deltagere pr. tur. Tilmelding til Tirsdagsvagten (tlf. 33 28 38 00) før indbetaling (hver tirsdag fra kl. 17-20). Når meddelelse om plads på tur er fået indbetales turens pris på giro 807 3333 (ved netbank girokort type 01 eller reg.nr. 4180) eller ved check til DOF Travels adresse, så beløbet er DOF Travel i hænde inden 14 dage efter tilsagn om plads på turen. Mødested: Kastrup Fiskerihavn, Amager Strandvej 407, der er P-plads på havnen. Alle ture starter kl. 8. Medbring mad og drikke. Vandtæt fodtøj er ofte påkrævet.
Søndag 26/8 Turleder: Jesper Sonne. Kr. 223. Mrk. S9
Lørdag 8/9 Turleder: Hans Meltofte. Kr. 224. Mrk. S10
Lørdag 15/9 Turleder: Hans Harrestrup Andersen. Kr. 225. Mrk. S11
Søndag 30/9 Turleder: Jesper Sonne. Kr. 226. Mrk. S12

BUSTURE

Falsterbo søn. 16/9 Afgang fra Lyngby (garageanlægget Christian X's Alle 5-7) kl. 7 og fra Sjælør Station kl. 7.30. Vi besøger Nordeuropas bedste træksted, nu hvor småfugletrækket er på sit højeste med mange finker, vipstjerner og siskener, men også bjergvipstjert, rødstrubet piber og hedelærke. Også invasionsarter. Senere på dagen dominerer rovfuglene, og langs kysten raster mange vadefuglearter. Ved svigtende træk besøges nærliggende søområder. Tilmelding: indbetal kr. 280 for voksne og kr. 255 for unge under 13 år på giro 807 3333 (ved netbank girokort type 01 eller reg.nr. 4180) eller ved check til udvalgets adresse senest 3/9. Mrk. B7. Turledere: Rene Rantzau og Mikkel Holck.

Falsterbo lør. 20/10 Afgang fra Lyngby (garageanlægget Christian X's Alle 5-7) kl. 7.30 og fra Sjælør Station kl. 8. Nordeuropas bedste

efterårstræksted med et imponerende morgentræk af småfugle. Store flokke af ringduer, bogfinker og kvækerfinker. Kernebidere, hedelærker og måske stor korsnæb. Senere kommer der gang i musvågerne. Med held ser vi udtrækkende havørn, fjeldvåger og duehøg. Ved svigtende træk besøges Børringe-området. Tilmelding: indbetal kr. 282 for voksne og kr. 257 for unge under 13 år på giro 807 3333 (ved netbank girokort type 01 eller reg.nr. 4180) eller ved check til udvalgets adresse senest 7/10. Mrk. B8. Turledere: John Speich og Frands E. Jensen.

Skåne lør. 10/11 Afgang fra Lyngby (garageanlægget Christian X's Alle 5-7) kl. 8 og fra Sjælør Station kl. 8.30. På denne første ørneefterårstur besøger vi de gode områder for havørn, kongeørn og rød glente. Vi kan også se musvåger, fjeldvåger, blå kærhøg og måske vandrefalk. Der er rastende gæs på markerne og i skoven måske grønspætte og sortspætte. Tilmelding: indbetal kr. 284 for voksne og kr. 259 for unge under 13 år på giro 807 3333 (ved netbank girokort type 01 eller reg.nr. 4180) eller ved check til udvalgets adresse senest 28/10. Mrk. B 9. Turledere: Frands E. Jensen og Bo Kayser.

Grågæssene

Specielt for
SENIORER

MØDER

Alle foredrag afholdes i Vanløse Kulturhus, Frode Jacobsens Plads 4, 2720 Vanløse. Tæt ved S-tog og Metro. Møderne starter kl. 13.30. Der serveres kaffe/the fra kl. 13. Alle foredrag illustreres med farvebilleder.

Måger ons. 24/10 Klaus Malling fortæller om måger. Entre: kr. 20,-

Equador ons. 21/11 Rasmus Strack fortæller om Equador. Entre: kr. 20,-

TURE

Kontakt Poul Reib . Tlf. 41 24 88 64 . E-mail: poul.reib@gmail.com

Turledere Jan Nielsen, Finn Jensen, Erik Larsen og Tage Stampe

Betaling Betaling for seniorture foregår udelukkende pr. giro eller bank (ved bankoverførsel: reg.nr. 9541) 6-007-2035 DOF København, Seniorudvalget, Vesterbrogade 138-140, 1620 København V. Eventuel framelding til endagsbusture må finde sted senest onsdag før turens afholdelse. Det indbetalte beløb returneres fratrukket et ekspeditionsgebyr på kr. 20/pers. Bemærk: Vi sender ingen bekræftelse på endagsbusture. Du er på listen, hvis ikke du hører fra os. På flerdagsbusture sender vi bekræftelse på din tilmelding.

Ølsemagle ons. 15/8 Kl. 8-14. Kiosken ved Dæmningen. Masser af vadefugle mm.

Klydesøen/Kofoeds Enge ons. 29/8 Kl. 8-14. Tur i privatbiler fra Ballerup Station. Obligatorisk tilmelding til Pamela Bartholomeusz (tlf. 36 70 51 78) senest 22/8. Vi håber på mange vadefugle, ænder og rovfugle.

Getterön/Vestkystlokaliteter 10-12/9 Bustur fra Ballerup Station. Ingen opsamling. Indbetal kr. 2000,- på giro 60072035, DOF Køben-

havn, Seniorudvalget senest 20/8. Max. 28 deltagere. Prisen inkluderer bustransport, 2 gange morgen- og aftensmad. Frokost sørger du selv for (indtages i felten). Mulighed for at få enkeltværelser efter aftale. Vi forventer et bredt udvalg af efterårsfugle og træk.

Falsterbo ons. 19/9 Kl. 7-17. Bustur fra Ballerup Station. Opsamling Tårnby. Indbetal kr. 250,- på giro 60072035, DOF København, Seniorudvalget senest 1/9. Max. 36 deltagere. Vi forventer stort rovfugletræk samt diverse vadere og gæs.

Lejodde/Borreby/Stignæs ons. 3/10 Kl. 7-17. Bustur fra Ballerup Station. Opsamling Solrød. Indbetal kr. 220,- på giro 60072035, DOF København, Seniorudvalget senest 15/9. Efter denne dato kan du forhøre dig om restpladser på tlf. 41 24 88 64. Efterårets sene vadere samt diverse rovfugle.

Maderne/Avnø ons. 17/10 Kl. 7-17. Bus fra Ballerup Station. Opsamling Solrød. Indbetal kr. 225,- på giro 60072035, DOF København, Seniorudvalget senest 2/10. Efter 02/10 kan du forhøre dig om restpladser på tlf. 41 24 88 64. Max. 36 deltagere. Vi forventer gæs og sene vadere.

Kyndby/Selsø ons. 7/11 Kl. 8-16. Tur i privatbiler fra Ballerup Station. Obligatorisk tilmelding til Pamela Bartholomeusz (tlf. 36 70 51 78) senest 2/11. Vinterfugle, ænder, skalleslugere og gæs.

Køge Bugt LOKAL

MØDER

Dine egne fuglebilleder ons. 31/10 Kl. 19-22. Det Grønne Hus, Vestergade 3C, Køge. Så står vinteren for døren og det er tid at kigge tilbage på årets natur og fugleoplevelser. Medbring fuglebilleder. Kvaliteten er underordnet, så længe der følger en god historie med. Hvis du har mange billeder, så kontakt Rune (tlf. 30 70 00 05), som selv vil vise billeder fra en tur til Israel. Kom også gerne uden billeder.

Fugle i Thailand tor. 15/11 Kl. 19-22. Det Grønne Hus, Vestergade 3C, Køge. I januar og februar var Aoi og Henrik Bringsøe på en rejse gennem Thailand, hvor de oplevede mange naturtyper. Bjerge, regnskove, ferskvand og kystzoner. De besøgte Nord- og Midt-thailand samt nordlige dele af halvøen. Her fik de set og fotograferet mange fuglearter, som de vil fortælle om og vise billeder af.

TURE

Falsterbo lør. 22/9 Kl. 7-18. Køge Station. Tur i privatbiler. Mulighed for et stort træk af andefugle, musvåge, rød glente, spurvehøg, duer og småfugle. Er vejret ugunstigt for træk, besøger vi søerne og andre lokaliteter i det skånske bagland for at se på rastende fugle. Tilmelding er nødvendig, da vi fordeler os i bilerne. Benzin og broafgift deles mellem deltagerne i bilerne. Turleder: Søren Mygind (tlf. 22 35 45 50).

Et sted på Østsjælland lør. 27/10 Kl. 9-15. Køge Station. Tur i privatbiler. Vi kører efter vind og vejr og fugletræk. Ring til turlederen for kørelejlighed. Turleder: Søren Mygind (tlf. 22 35 45 50).

Gjorslev marker og Møllesø lør. 24/11 Kl. 10-14. P-pladsen nordøst for Søholm Gods ved indgangen til skoven. Smuk natur. Mulighed for store gåseflokke, dykænder, stor tornskade og måske et par rovfugle. Turledere: Marta Grun (tlf. 30 42 24 49) og Henning Skjelborg (tlf. 20 71 44 34).

Roskilde

LOKAL

TURE

Naturpleje ved Ramsøen søn. 2/9 Kl. 9-17. Afbrænding af kvas ved Ramsøen, forudsat det er tørt nok. Yderligere information følger. I samarbejde med DN Roskilde.

Rovfugle og rastefugle langs Roskilde fjord lør. 13/10 Kl. 9-13. P-plads ved Røde Port. Samkørsel. Tilmelding ikke nødvendig. Turleder: Tonny Papillon.

Heldagstur til Skåne søn. 11/11 Kl. 8-16.30. P-plads ved Røde Port. Samkørsel. Ørne, glenter, spætter mm. Tilmelding senest 9/11 til info@dof-roskilde.dk. Turledere: Anders og Tonny Papillon.

RESERVATERNE

Caretakerture ved Gundsømagle Sø

Kl. 9-12. P-pladsen ved Fugleværnsfondens reservat. Bus 216 med afgang fra Ballerup Station og Roskilde Station samt bus 217 fra Høje Taastrup Station. Der er caretakerture ved Gundsømagle Sø den 3. lørdag i hver måned, og du kan blive bedre til at kende fuglene. Turleder: Alex Schneider og Ivan Olsen
Lørdag 18/8 . Lørdag 15/9 . Lørdag 20/10 . Lørdag 17/11

Optællingsture ved Gundsømagle Sø

Kl. 9-12.30. P-pladsen ved Fugleværnsfondens reservat (bus 216 med afgang fra Ballerup Station og Roskilde Station samt bus 217 fra Høje Taastrup Station, alle med ankomst til Østrup hele timetal). På den månedlige optællingstur i reservatet går vi ad trampestien gennem rørskovene til fugletårnene. Turleder: John Andersen (tlf. 40 55 20 34/46 78 91 83).

Lørdag 1/9: På engene kan der være masser af gæs, og skovene er fyldt med småfugle. Måske kan vi opleve fiskeørnen styrtdykke fra 20-30 meters højde.

Lørdag 6/10: Skoven er ved at iklæde sig efterårsfarverne. Der er fugle, som endnu ikke er trukket væk, og de første vintergæster har indfundet sig.

Lørdag 3/11: Vintergæsterne er ankommet, f.eks. stor skallesluger og lille skallesluger. Ligeledes kan hvinænder optræde i flokke. Hvinanden har fået sit navn efter dens karakteristiske lyd.

På tur med DOF Travel

Nordens største udbyder af fugleture

Se vores hjemmeside
med alle rejserne
[www.doftravel.dk/
rejser](http://www.doftravel.dk/rejser)

Ungarn, 19.-26. oktober 2012

Turleder: Leon Berthou

Lokale guider. Vi gentager succesen fra 1997, 2003, 2006 og 2009 med endnu en efterårstur til Ungarn. Vi koncentrerer vores aktivitet om tre områder, nemlig Hortobagy, som er Europas største steppeområde (Puszta) beliggende i den østlige del af landet, Bükk National Park i bjergene i den nordlige del på grænsen til Slovakiet samt en spændende nyhed Kiskunsag National Park. Hent programmet på hjemmesiden.

Ghana Februar/Marts 2013 - Obs to turer: Turleder: Alex Rosendal, 2.-15. februar (udsolgt), og Niels Riis 24. februar - 9. marts.

I turen indgår er faren lokal guide. Farvestrålende biædere, brillante ellekrager, mærkværdige næsehornfugle, vanskelige greenbuls, små solfugle, fløjtende piroler og meget andet er bl. a., hvad der venter os på denne DOF tur til Vestafrika. Hent programmet på hjemmesiden.

Svalbard 29. juni - 8. juli 2013

Turledere: Erik Mølgaard og John Speich.

I 2013 bliver det atter muligt at rejse med DOF til det eventyrlige Svalbard højt mod nord. Det er en unik chance for at opleve en del af vor klode, der normalt kun besøges af ekspeditioner. Vi har været så heldige at få hele skibet - så nu er der mulighed for at komme til Svalbard på en ren DOF-tur. Hent programmet på hjemmesiden.

Bhutan ca. 15 april - ca. 5 maj 2013.

Turleder: Jan Hjort Christensen + lokalguide.

Så byder DOF igen på den unikke mulighed for at besøge et af de mest mytiske lande i verden, nemlig det lille unikke og meget smukke kongedømme Bhutan. Klemte inde imellem Tibet og Indien i den østlige del af Himalaya, byder landet på noget af det mest enestående natur og kultur, denne del af verden kan byde på.

NYHED!! - UNGDOMSTUR til New York, 1 uge i september 2012 (ca. 8. til 15. september) - kun kr. 12.800. Men du skal skynde dig. Turleder: Nikolaj Noel Christensen og Jesper Sonne

Nu har du første gang muligheden for at tage med DOF Travel på en decideret ungdomstur (primært for de 18- til 26-årige) til en af verdens største storbyer, New York, og opleve en uge i en metropol med et væld af fugleliv i verdensklasse midt i storbyens midte, samt de smukke strande på Long Island som vil være fyldt med vadefugle på vej mod syd; alle arter der kunne finde vej til vores egne kyster i Danmark, blandt andet lille gulben, tyknæbbet dværgryle, hvidrygget ryle og amerikansk ryle, alle i mængder. Vi vil ligeledes prøve at finde den sjældne kortnæbbede præstekrave, som yngler med en del par, og den endemiske seaside sparrow, som ligeledes kun findes på den amerikanske østkyst.

Det skal med det samme siges, at vi har valgt en noget billigere hoteltype i form af et hostel i det berømte Chelsea-kvarter på Upper Westside, samt at deltagerne selv betaler for frokost og aftensmad, mens morgenmaden er inkluderet i prisen. Lokal transport er også for deltagerens egen regning. Det samme gælder registrering for indrejse til USA, som koster ca. kr. 100.

Udover det noget billigere hotel, har vi også valgt at lægge stor vægt på byens kulturelle oplevelser med dens mange gastronomiske muligheder og uendelig caféer, samt ikke mindst de mange museer og historiske steder som for eksempel Island of Liberty og Ground Zero. Det er derfor ikke uden grund at vi en af de første dage vil besøge "The Museum of Natural History", hvor verdens største samling af dinosaur-skeletter befinder sig sammen med andre for tidsvæsener og skeletter af oceanernes store kæmper, hvalerne. Derudover vil vi som allerede nævnt befinde os i byens midte med udgangspunkt i Central Park, som danner en fantastisk ramme for det enorme træk af sangere der bevæger sig ned i gennem Amerika om efteråret. Læs programmet for denne spændende tur på hjemmesiden.

På følgende ture er der stadig få pladser tilbage - se hjemmesiden for yderligere information og inspiration, men du skal måske være hurtig!

- Ecuador / Galapagos, ca. 4.-22. november 2012
- Goa (Indien) 5. - 20. december 2012
- Bulgarien/Grækenland - 13 dage (ultimo april-primomaj) 2013
- Lesbos 1 uge primo/medio maj 2013.

Derudover er følgende ture under planlægning, men endnu ikke åben for tilmelding - så følg med på hjemmesiden

- Færøerne - 10 dage i juni 2013
- Pyrenæerne - 1 uge i juni 2013
- Georgien - 2 uger i juni/juli 2013
- Østsibirien, Rusland, sommer 2013
- Indonesien (Sulawesi mm.), 3 uger, september/oktober 2013
- Rumænien - 10 dage i september 2013

Alle priser, deposita og programmer kan hentes på vores hjemmeside.
Se alle de spændende rejser.
www.doftravel.dk/rejser

Indbetaling kan foretages på Giro 8 07 33 33 el. Bank-giro 4180-0008073333 el. Check til DOF Travel Husk altid at angive rejsemål og se i øvrigt hjemmesiden Husk altid at opgive e-mail og telefonnummer ved tilmelding

DOF Travel Københavnsafdelingen, Dansk Ornitologisk Forening, Vesterbrogade 140A, 1 sal. 1620 København V.
Telefon 3328-3800 hver tirsdag 18.30-20.00 (Tirsdagsvagten). Giro 8 07 33 33, Bank-giro: 4180 0008073333
E-mail: travel@dof.dk, www.doftravel.dk

Djursland, Stubbe Sø Sommerhus ("Bogpeters Hytte") midt i Fugleværnsfondens reservat ved Stubbe Sø udlejes (kun til DOF-medlemmer). Garanti for ynglende topmejsle, broget fluesnapper, hedelærke og rødrygget tornskade. Adgang til søen og mulighed for dejlige ture i nærområdet. Ikke langt til Ebeltoft, badestrand og Djurslands turistattraktioner. Ingen fjernsyn – men fred og ro. Huset er på 80m² (6 pers./to soverum). 2600 kr/uge + el. Henv. Peter Lange, tlf.: 86 95 03 41 eller mail: peterlan@dofoj.dk. Læs mere på www.dofoj.dk/bogpetershytte.

Udlejes: Vedersø. 4 personer. Toppen af Vest Stadil Fjord. Hyggeligt velindrettet helårshus / ferielejlighed 50 m². Naturgrund ugeneret indhegnet, udsigtshøj. Udsigt til klitter og fredede strandenge. Stort fugletræk samt mulighed for sort sol forår/efterår. Rørdrum høres, findes ved Nørre Sø 800m væk. Ynglende tårnfalke i haven. Rigt fugleliv, fodres hele året. Musvåge på foderbræt 25m fra huset. Ugepris: kr. 2.700,- Rengøring kr. 450,- El afregnes. Pris pr. døgn, kr. 450,- inkl. sengelinned og håndklæder. Hund er velkommen. Henv. Anette Schmidt: 22 55 06 00.

Limfjorden - Vejlerne Lunt lille træhus, smukt beliggende med helt fri udsigt over Arup Dæmning, fjord og reservat. Helårsbolig, enkelt indrettet til 2-4 pers., med tekøkken, bad, brændeovn og el-varme. Udlejes billigt på dags- eller ugebasis. Tlf. 97 99 33 76. E-mail: lotte.lolk@mail.dk.

Udlejes: Skagen-Nordstjernevej 29 Sommerhus udlejes, tæt v. Grenen 4-5 pers. fra 1800 kr. www.skagenguide.dk Tlf. 40 40 68 70

Værelser nær Vejlerne To værelser med hver 2 opredte senge, fælles badeværelse, køleskab, kaffemaskine og indgang. Beliggenhed i Vesløs mellem Bygholm og Vesløs Vejler. Sæson: 8. april – 1. september, pris 150 kr. pr seng. Tlf. 97 99 31 49

Attraktiv Feriebolig på Lolland Smuk og anderledes feriebolig i "Det Gule Pakhus" beliggende på Bandholm Havn. Bandholm ligger ideelt, når det gælder fuglelokaliteter som Maribosøerne og skovene omkring, Fladet, Kalløgrå, Bunddraget med de store forårs- og efterårs træk, samt Fugleværnsfondens store område Saxfjed – Hyldekrog. Lejligheden er på 78 m² og er indrettet i 2 plan i et 200 år gamle smukt renoveret pakhus. Lejligheden overdrages fuldt møbleret og indeholder moderne køkken, opholdsstue, 2 soveværelser samt badeværelse. Lejligheden er til salg for kr. 495.000. Henvendelse til ejeren: olebay1@mail.dk – mobil 40 56 23 00.

Bed & Breakfast i den naturskønne Tøndermarsk. Alle værelser har eget bad/toilet. Desuden udlejes halmhus som feriebolig. Flere oplysninger og billeder på www.sovgodt8.dk eller 74 72 58 06.

Udlejes: Dejligt sommerhus 400 m fra Lild Strand udlejes. Sommerpris 3000 kr., vinterpris 2000 kr. pr uge + el. Huset ligger i fredet område i cykelafstand til Vejlerne. Langs stranden er der 4 km til Bulbjerg. I klitplantagen er der svampe i sæsonen. I stille vejr er der frisk fisk på havnen. 6 faste sengepladser, brændeovn, trådløst net og huset er i øvrigt veludstyret. Kontakt: ullaperu@yahoo.dk.

Malariafri safari til fugleforskeren Jørgen Rabøls sydafrikanske reservat Gør som mange andre fuglefolk: tag med superengagerede biologer på en anderledes og personlig safari til Sharkati i UNESCO Reservatet Waterberg i Limpopo. Max. 12 deltagere og kun 4 årlige ture. Fantastisk natur med over 300 fuglearter og masser af vilde dyr. Hyggelig lodge med gæstehuse, pool, frodig have. Netfangst, bushwalks, safaris, natur/fugleforedrag, fuglelister mm. Du må også gerne gå egne ture i reservatet. Endvidere mange ture til nationalparker, RAMSAR-område, township, landarbejderskole, meteoritkrater, world heritage site mm. Medlem af Rejsegarantifonden. 15 dage all inclusive fra 19.900 nov. og feb. Turledere: biologer & medejere Jørgen Rabøl og Danna Borg, www.biotravel.dk tlf: 45858512/2484 9392

Spanien Oplev Extremaduras rige fugleliv i bjergkæden "Sierra de Gredos", 40 min. kørsel fra naturparken Monfragüe. Bo på pensionat i den hyggelige landsby Cuacos de Yuste, i nænsomt restaureret 200 år gammelt byhus, hos den danske designer og kulturborgmester i byen, Charlotte Houman. Vandreture gennem egeskove ad gedehydrernes stier, langs rislende vandløb eller over trægrænsen med storslåede panoramaer. Hold pause i de små bjerglandsbyer og nyd lokale tapas, eller oplev historiens vingesus på klosteret Yuste, hvor Karl den femte trak sig tilbage i 1557. Priser fra 25 € pr. pers. pr døgn. www.hosteriacantarranas.es

Danhostel Henne Strand

Ikke et sted hvor du føler dig fremmed

www.danhostel.dk/hennestrand

Nær Tipperne, Skjern Å og nu også Fiilsø. Overnat hos os, alene eller i mindre grupper.

Ring eller mail for pris og muligheder:

75 25 50 75 / hennestrand@danhostel.dk

FUGLEKRÆMMERENS BOD

Rejsefælle søges: Falklandsøerne, Sydgeorgien og Antartic. Feb. 2014. M/S "Fram", hurtigruten. Kontakt: Erik Danielsen (tlf. 61 79 53 75).

Fuglekræmmerens Bod er stedet, hvor DOF's medlemmer kan annoncere næsten alt mellem himmel og jord (sommerhusudlejning og hussalg undtaget). Annonceprisen er 50 kr. pr. påbegyndt 15 ord. Annonceringen er forbeholdt udbud og efterspørgsel på privat, ikke forretningsmæssig basis. Samtidig med annonseteksten indsendes beløbet i check eller på giro 7 00 08 39 til: DOF, Vesterbrogade 140, 1620 København V. Husk at skrive "annonce" på girokortet. Du kan endvidere betale via din netbank. Benyt da registreringsnummer 4180, kontonummer 4180 634 932. Mærk indbetalingen annonce. Sidste frist for aflevering af annoncer til næste nummer er 15. oktober 2012.

Gavekort til bidragydere til DOF's medier

Mange medlemmer og ansatte bidrager med indhold til DOF's medier. Som en anerkendelse modtager bidragerne fremover gavekort til Naturbutikken efter flg. retningslinjer:

- 1) Anerkendelse for bidrag er som udgangspunkt symbolsk og kan ikke betragtes som aflønning.
- 2) Ansatte og medlemmer af hovedbestyrelserne i DOF og FVF modtager ikke gavekort for deres bidrag til DOF's medier, da de primært bidrager i arbejdstiden eller con amore.
- 3) Gavekortet udstedes første gang bidraget benyttes af DOF. Ved gentagelse/genbrug i flere medier udstedes ikke yderligere gavekort.
- 4) Artikler på ca. 1500 – 2000 ord anerkendes med et gavekort til Naturbutikken på 200 kr.
- 5) Fotos anerkendes med gavekort til Naturbutikken således:
  - a. 1 foto 100 kr.
  - b. 2-4 fotos 200 kr.
  - c. 5+ fotos 300 kr.
- 6) Udstedelsen af gavekort foregår løbende i takt med at bidragene benyttes.

EURO TIL HØJMOSER

Vi skrev i Fugle og Natur nr. 2-2012 om LIFE+ bevillinger fra EU til to højmose-projekter i Danmark. Men der havde sneget sig en forkert valuta ind i underrubrikken. Det er ikke kroner, men 5,6 mio. euro til Lille Vildmose og 1,9 mio. euro til Sølsted Mose. Og det er som bekendt omtrent 7,3 gange så mange penge.

Dansk Ornitologisk Forening – DOF

DOF er landsforeningen for fuglebeskyttelse og fugleinteresserede

DOF er den danske afdeling af BirdLife International
Vesterbrogade 138-140, 1620, København V
Telefon (10-16, fredag 10-15): 33283800
email: dof@dof.dk . www.dof.dk

DOF's formand: Egon Østergaard tlf: 97448520,
email: egon.ostergaard@dof.dk

Indmeldelse i DOF: Sker ved indbetaling på girokonto 7 00 08 39
Støttebeløb til DOF's arbejde for fugle- og naturbeskyttelse, som er fradragsberettiget, kan indbetales på samme girokonto.

Årlige kontingenter:

Kernemedlemmer:	kr. 435,00
Juniormedl. (u. 18 år):	kr. 215,00
Medlemmer:	kr. 295,00
Husstandsmedlemskab:	kr. 570,00

Fugleværnsfonden: Fugleværnsfonden er en almennyttig fond stiftet af DOF. Fondens formål er at købe og drive fugle- og naturreservater og formidle viden og oplevelser fra disse reservater. Støttebeløb, som er fradragsberettiget, kan sættes ind på Fugleværnsfondens girokonto 5 09 42 32 . email: fvf@dof.dk .
www.fuglevaernsfonden.dk

Naturbutikken: Naturbutikken i Fuglenes Hus tlf: 33283838
Åbningstider: Man.-fre. kl. 10-17,30, lørdag 10-14. www.naturbutikken.dk

MED HELT
NYE ØJNE

ATXSTX.SWAROVSKIOPTIK.COM

SEE THE UNSEEN
WWW.SWAROVSKIOPTIK.COM

SWAROVSKI
OPTIK

For great experiences,
experience the smallest detail.

This is the moment we work for.

// VICTORY FL

ZEISS. PIONEER SINCE 1846

De største oplevelser får du, når du bliver ét med naturen. FL linser giver fantastisk skarphed og farvegengivelse. LotuTec-coating sikrer frit udsyn i alt slags vejr. Kikkerter fra Carl Zeiss bringer dig helt ind i naturens univers.

Tilbud på ZEISS i Naturbutikken:

	Naturbutikkens pris:	Vejl. pris:
Victory 10x42 T* FL	12.485 DKK	15.590 DKK
Victory 8x42 T* FL	11.985 DKK	15.190 DKK

We make it visible.